

INVENTÁŘE ARCHIVU MINISTERSTVA VNITRA
V PRAZE

Řada C, svazek I.

Rediguje PhDr. Jaroslav Prokeš,
ředitel archivu min. vnitra.

DESET LET UKRAJINSKÉHO
HISTORICKÉHO KABINETU (1930-1940)

Sestavil:
Arkadij Žyvoťko.

ІНВЕНТАРІ АРХІВУ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ
СПРАВ У ПРАЗІ
Серія С, т. I.

Редагує Др. Ярослав Прокеш,
директор Архиву Мін. Внутр. Справ.

Десять років Українського
Історичного Кабінету (1930-1940)

Написав:
Аркадій Животко

PRANA — PRAHA
1940

INVENTÁŘE
ARCHIVU MINISTERSTVA VNITRA V PRAZE.
Řada C, svazek I.

DESET LET
UKRAJINSKÉHO HISTORICKÉHO
KABINETU
(1930—1940)

REDIGOVAL:
PHDr. JAROSLAV PROKEŠ
min. rada a ředitel archivu min. vnitra.

SESTAVIL:
ARKADIJ ŽYVOTKO
správce Ukrajinského historického kabinetu.

P R A H A 1 9 4 0.

Vydalo ministerstvo vnitra v Praze.

ІНВЕНТАРІ
АРХІВУ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ
Серія С, том І.

ДЕСЯТЬ РОКІВ УКРАЇНСЬКОГО
ІСТОРИЧНОГО КАБІНЕТУ
(1930—1940)

ЗА РЕД. Др. ЯР. ПРОКЕША
Мін. Радника і Дир. Архіву Мін. Внутр. Справ

НАПИСАВ:
АРКАДІЙ ЖИВОТКО
Керуючий Українським Історичним Кабінетом

diasporiana.org.ua

П Р А Г А 1 9 4 0

Видано Міністерством Внутр. Справ у Празі.

Třetí řadu (C) inventářů archivu ministerstva vnitra, vyhrazenou Ukrajinskému historickému kabinetu, přičleněnému k archivu ministerstva vnitra, zahajujeme stručnou informativní studií o složení a rozsahu tohoto kabinetu, který za deset let svého trvání shromáždil pozoruhodné sbírky archiválií, knih a novin.

V Praze, dne 22. prosince 1939.

Dr. Jaroslav Prokeš.

Український Історичний Кабінет.

В осені 1929 року серед співробітників Українського Національного Архіву-Музею виникла думка про створення допомогого осередку при студіях історії українського народу і краю. Зокрема малося на увазі допомогову акцію в студіях чужинцями. Конкретно думка ця виявлялася в організації такого осередку, що скупчив би, яко мога повніше відомости щодо матеріалів, потрібних при студіях історії українського народу, його культури, його змагань, побуту, господарства, як також і сучасного стану.

Одним з активніших ініціаторів цього проекту був Др. Михайло Обідний, який з властивою йому енергією і почав ширити цю думку серед ближчого оточення. Ініціативу було зустрінуту зі співчуттям і розумінням і вже під час різдвяних свят 1929—1930 року було детально обговорено плян організації. Тодіж було обмірковувано і саму назву такого осередку при чому було висунуто два проекти: 1) назвати його Українським Історичним Бюром, що малоб бути самостійною установою із затвердженням спеціального статуту владою, 2) проект — Дра М. Обідного, що зводився до створення осередку при Українському Національному Архіві-Музею з назвою — Український Істор.-Інформаційний Кабінет, який провадив би свою працю на підставі статуту Архіву і мав би свій внутрішній регулямін. Цей, другий внесок Дра М. Обідного і було прийнято з дорученням йому практично перевести справу в життя та розпочати після того підготовчу працю. Однак, приступити до виконання доручення, а тим більш приступити до праці у найближчому часі, не пощастило. Зайшли зміни в життю Українського Національного Архіву-Музею, що привели до припинення його діяльності. Тим самим відпадала можливість здійснення проектового завдання в тій формі, як то передбачалося. Треба було шукати іншої. В процесі того шукання виявилось зацікавлення справою деким з представників чеського наукового та культурного життя, за допомогою яких справу було активізовано. Але на перешкоді ставав брак коштів для провадження бодай наймінімальнішої праці. Щоби полагодити цю справу ініціатори, за підтримкою тих же представників чеського суспільства, звернулися до Міністерства Закордонних Справ, що вже не раз приходило з матеріальною допомогою в культурно-науковій праці української еміграції. Після відвідин та ознайомлення Міністерства із завданням та пляном праці було досягнуто матеріальну

поміч, що дало змогу приступити до конкретної і властивої праці осередку під назвою — Український Історичний Кабіет, як допомогова науково-дослідча інституція. На чолі Українського Історичного Кабієту в його праці став проф. Др. Я. Славік, як уповноважений Міністерства, а керовником цілої справи Др. М. Обідний.

Фактично працю свою Українським Історичним Кабієтом розпочато було в другій половині 1930 року зараз же по літніх вакаціях.

Перша доба праці Українського Історичного Кабієту.

Приступивши до праці Український Історичний Кабієт звернув увагу в першу чергу на встановлення та зкупчення відомостей про матеріали з українознавства, що знаходяться в різних книгозбірнях та архівах Праги, як також на відповідне їх упорядкування. Розгортаючи поступово своє завдання Український Історичний Кабієт незабаром перейшов, поруч з зафіксуванням вище-названих видань, до складування оглядів преси, опрацювання бібліографії української преси, збирання україніки та відомостей щодо архівно-документальних матеріалів і под.

Започаткована Українським Історичним Кабієтом праця вже в короткому часі виявила свої наслідки, що ставали до послуг тим, хто цікавився українським рухом і потребував у своїй науково-дослідницькій чи культурно-освітній діяльності тих чи інших відомостей. Конкретно — протягом першої доби праці Українського Історичного Кабієту, що обіймає рік і пів було — 1) складено огляд книг з українознавства (також преса), що знаходяться в деяких книгозбірнях, 2) складено бібліографічний покажчик української преси від початків її появи із вказівками на матеріали щодо історії поодиноких органів, як також на можливість здобути для студії такий чи інший орган в книгозбірнях Праги, евент. закордонних, 3) складено огляд чехики (богеміки) в українських періодичних виданнях, 4) приступлено до збирання і складання україніки, 5) приступлено до складання пресових оглядів сучасного життя українського народу на всіх його землях і еміграції (наукове життя, культурний рух, господарство, шкільництво і т. д.).

Розвиток праці Кабієту незабаром вказав на необхідність закладення пресового відділу, а потім і книгозбірні. Таким чином на 1. січня 1932 року Український Історичний Кабієт склав вже свою невеличку книгозбірню, що мала 850 т. т. та пресову збірку в кількості 14.209 чисел різних органів, з яких — 2.663 журналів і 11.546 газет. Склалися ці збірки виключно завдяки допомозі з боку поодиноких представників українського суспільства та українських організацій і інституцій, що щиро відгуку-

лися на розпочату Кабінетом працю, як в самій Празі так і в інших країнах. Досить тут згадати такі імена як проф. С. Шелухина, проф. О. Бочковського, проф. Ст. Смаль-Стоцького, п. Є. Оіацького, Др. Б. Гомзіна, Др. Г. Деркача, п. П. Тичинського і цілої низки інших визначних представників української науки та національно-культурного життя, як також такі інституції, як Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові, Український Науковий Інститут у Варшаві, Товариство «Просвіта» у Львові і Ужгороді, Український Науковий Інститут у Берліні, низка високих шкіл та різних організацій. Зрештою відгукнулися надсилкою публікацій Українська Академія Наук, Центральне Архівне Управління, Науково-Дослідчий Інститут Книгозівства та низка редакцій, що почали надсилати до Кабінету свої органи.

Побіч з вказаним відгуком, що виявився в покладенню міцних осіов в праці Українського Історичного Кабінету, за вказану добу дістав він не менш цінну і міцну підтримку морального характеру, що виявилася в низці привітань та побажань успіху, як від різного роду інституцій, організацій, так поодиноких представників українського наукового та суспільного життя. Так напр., серед тих останніх був голос привіту, признання і оцінки завдань і праці Українського Історичного Кабінету і заслуженого представника української науки академіка проф. Ст. Смаль-Стоцького, який в листі з 20 квітня 1931 року надсилаючи до кабінетської книгозбірні свої праці писав:

«Дуже мені жаль, що не можу краще причинитися до повного успіху Вашої, дуже корисної для науки праці» . . .

Розвиток завдань і праці У. І. К.

Наступний 1932. рік приніс в Українському Історичному Кабінеті ширший розвиток завдань, а з тим і праці. Цей розвиток вьажеться з тим довір'ям, що його було викликано протягом першої доби серед українського суспільства. Привело воно до потреби додати до покладених на початку завдань ще одио відповідальне завдання — охорони українських історичних памяток. Початок було покладено здачею до Українського Історичного Кабінету збірки цінних документів з часів УНР. та передачею до Українського Історичного Кабінету збірок Українського Національного Архіву-Музею. Перебравши згадані збірки (фонд), Український Історичний Кабінет, не залишаючи попередніх своїх завдань, приступив до архівної праці шляхом прийому та упорядковування документального матеріялу, забезпечуючи належне його переховування.

Тогож року збірки У. І. К. поповиилися передачею документного матеріялу та книгозбірні одиого з визначних українських суспільно-наукових працьовників, а то саме — В. Липицького.

Цим, з року 1932. починається в життю і праці Українського Історичного Кабінету друга доба, що охоплює собою різні галузі, сполучені між собою поставленою на початку метою.

У зв'язку з поширенням завдань і праці Українського Історичного Кабінету, що висуило саме життя, здавалося б, що між Українським Історичним Кабінетом і другою українською установою в Празі, що ставить своїм завданням також охорону українських памяток (Музей Визвольної боротьби України), мусіли виникнути різного роду непорозуміння на, так би мовити, конкуренційному ґрунті. Але то так лише здавалося. Тимчасом вже найближчий час вказав протилежне. Обидві установи зрозуміли спільність інтересів і завдань і подбали усунути всі можливі приводи до непорозумінь, що привело до толерантності, а подекуди і до взаємної допомоги щодо задоволення потреб в студіях історії українського життя. Студійні кімнати одної і другої установи протягом цілого часу об'єднували представників не лише тих суспільних груп, що тісніше були зв'язані з якоюсь одною з них, але й представників інших, не виключаючи і тих осіб, що стоять на чолі одної і другої установи. Зрештою, як один, так і друга взаємно йшли назустріч в інформаціях чи різного роду справах, як також виявили добру волю щодо взаємного поповнення своїх збірок шляхом обміну тощо. Чи не найліпше це становище було зхарактеризовано професором О. Мицюком у спеціальній статті з нагоди пяти років праці Українського Історичного Кабінету.

«Треба сказати — читаємо в цій статті — що хоч в Празі існує й Музей Визвольної боротьби, однак ці обидві симпатичні інституції не конкурують, а взаємно доповнюють себе. Одні круги громадянства тугнутья до одного, інші до другого. Щоб був один з них, мабуть значна частина документів і матеріялів униклаб заховання і хто знає чи не булаб в значній мірі на- завжди страчена». («Наша Культура», 1937., ч. 1).

Але крім спільних завдань охорони памяток ці інституції мають і деякі завдання, що не цілком збігаються. Тоді як «Музей Визвольної боротьби» крім книгозбірні і документального відділу має ще й відділ музейний, Український Історичний Кабінет творення музейного відділу до свого завдання не бере. Натомісць, від самого початку використовуючи свої збірки, як також скупчуючи відомости з інших місць, провадить працю в характері видачі різного роду справок, потрібних: 1) в дослідницьких студіях історії України, 2) в дослідях сучасного українського культурно-наукового та національно-громадського життя українського народу і зрештою 3) для різних наукових та культурно-освітніх установ в зв'язку з їх діяльністю, як також поодиноким особам в їх особистих потребах (посвідки шкільні, призначення, ін. документи, що переходятья в фондах архіваційного відділу Кабінету).

Потребу в такій праці можна бачити хоч би з кількості установ, організацій та поодиноких осіб, що протягом цілого часу користувалися послугами Українського Історичного Кабінету дістаючи потрібні справки. Перелік їх зайняв би занадто багато місця. Досить на цьому місці зазначити, бодай, загальну кількість виданих справок до 1939 року. Було їх 243. Зокрема були це справки видавані різним українським та чеським науковим інституціям, організаціям, як також поодиноким особам, що потребували їх, як з науковою метою, так в особистих потребах (документальних).

З інституцій, що користувалися справками Українського Історичного Кабінету були між іншими такі, як напр., Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові (видаання творів Т. Шевченка), Український Науковий Інститут у Варшаві (— а) кийівські часописи в р. р. 1917—1918., б) джерела для вивчення суспільних рухів на Україні в р. р. 1917—1920), Українська Господарська Академія в Педебрадах (діяльність Українського Технічно-Господар. Інституту в пресі), Товариство Прихильників Української Господарської Академії (так само), Канцелярія Правительства Карпатської України (а) український побут, б) склад населення Карпатської України), Союз організацій Українських Інженерів на еміграції («Український Інженер» на сторінках преси), Союз Українських Пластунів на еміграції (відомости про Український пласт), видавництва: «Самоосвіта» у Львові, «Нова Хата» (про словянські жіночі часописи) та чимало інших.

З чужиницьких інституцій, для яких було проведено працю і видано справки в першу чергу треба згадати Гуверову бібліотеку в Америці (бібліографічні матеріали щодо українського руху в роках 1917—1920), Чехословенську Земледільську Академію (відомости про українські с.-господарські періодичні видання в р. р. 1907—1918), Словянську Книгозбірню в Празі (відомости про історичні монографії).

З поодиноких наукових працівників чужинців, що користувалися справками Українського Історичного Кабінету були такі, як напр., проф. О. Hoetzsch (Берлін), проф. Кулумбійського Університету Robinson (Нью-Йорк) (матеріали до українського руху 1917—20 років) та ін. З українського суспільства видані були справки цілій низці поодиноких осіб, головним чином, орієнтовочного характеру, щодо історії українського руху останніх часів, в меншій мірі, щодо культурно-національного життя в минулому столітті.

Виставки.

З метою ознайомлення ширших кол чужиницького, як також і українського, суспільства з українським культурним і суспільним життям та

його розвитком в минулому і сучасному, Український Історичний Кабінет впорядкував кілька виставок, як також взяв активну участь у виставках, що їх впорядкувано іншими інституціями чи організаціями. Самостійних виставок було впорядковано Українським Історичним Кабінетом — три, з яких одна за допомогою Товариства Українських Письменників і Журналістів, а дві інші було уряджено в помешканні Кабінету на темі: 1) старі українські періодичні видання, 2) сучасна українська журналістика.

Виставка, що її було уряджено за допомогою Товариства Українських Письменників і Журналістів була на тему — «Періодична преса Карпатської України (П. Р.) в минулому і сучасному», відбулася в днях 31. травня — 2. червня 1934 р. в помешканні Чеськослов. Земледільської Академії. Огляд виставки відвідувачами відбувався в супроводі двох спеціальних викладів та інформацій і пояснень. Серед відвідувачів були, як українці, так і чужинці. Цілий перебіг виставки знайшов відгук в українській та чеській пресі, що подала разом з тим зміст викладів та числові дані розвитку преси Карпатської України. Зокрема — більші замітки було подано «Українським Тижнем» та «Словайським Пржегледом» у Празі.

З виставок, в яких Український Історичний Кабінет брав активну участь, в першу чергу були три виставки, присвячені словянським ілюстрованим часописам, що відбулися у Празі (дві) і Брні (одна). Перша з цих виставок відбулася в днях 22. IV.—7. V. 1933. в помешканні Центральної Мійської Книгозбірні і була повторена в днях 1. X.—15. X. тогож року в помешканні Чеськослов. Земледільської Академії.

Український відділ на цих виставках було впорядковано з тих сучасних ілюстрованих часописів, які Український Історичний Кабінет діставав від редакцій.

Виставлено було на першій виставі понад 70 назв ілюстрованих часописів, на другій — 178 різних ілюстрованих органів, що творили окремий український відділ та репрезентували собою — літературу, мистецтво, культурно-громадське життя, історію, техніку, господарство, діточий світ та життя молоді. Як на першій, так і на другій виставці український відділ притягував увагу відвідувачів, що було визначено, як організаторами виставки так і пресою, яка писала, що «відділ українських ілюстрованих часописів був предметом особливої уваги і подиву відвідувачів, бож демонструвалася видавничка продукція народу, який немає своєї держави і видає свою пресу, самотужки».

На першій виставці майже щодня відбувалися інформаційні виклади про пресу того чи іншого народу, експонати якого були тут виставлені. Про українську пресу було дня 27. квітня зроблено виклад представником Українського Історичного Кабінету Д-ром М. Обідним, який зхарактеризував головніші

етапи її розвитку. По закінченню цього викладу, фактичним організатором виставки, чеським письменником Ем. Чехом було рекомендовано передплачувати українські ілюстровані часописи до публичних читальень, каварейн тощо. Тим же Ем. Чехом в окремому своєму викладі 5. травня подано було добру оцінку українських ілюстрованих часописів.

По закінченню обох цих виставок журі виставки відзначило для виставлення у вітрінах «Мистецької Бесіди» (»Umělecká beseda«) та книгарні Топіча у Празі два українських часописи. Були ними — Нова Хата та Світло і Тінь, що виходили у Львові.

Перебіг цих виставок, як також місце та значіння в них українського відділу, знайшов оцінку і відгук, як на сторінках преси так в поодиноких листах до Українського Історичного Кабінету. Так напр., редакція Нової Хати писала: «Вам дякуємо зокрема за приміщення та упорядкування наших чисел на виставці. Без Вашої інтервенції мабуть того українського стола і не булоб. Ми знаємо настрої в «Єдиоті Словянських Жінок» і навіть здивувалися, побачивши їх поміж організаторами виставки, а при цьому на виставці український стіл»... (лист з 3. VII. 1933).

Подібнаж виставка старанням тогож Товариства Словянських Жінок (Єдиота Слов. Жінок), впорядкована була тогож року у Бріні. В ній Український Історичний Кабінет також взяв активну участь та мав свій відділ, у впорядкуванні якого виявили ширшу допомогу такі місцеві українські організації, як Українська Громада та Українське Робітниче Т-во «Єдність».

Про організацію українського відділу на цій виставці подано було представником Українського Історичного Кабінету справоздання, з якого беремо найголовніше:

1). а) Дня 19. травня при відкритті виставки представником української колонії у Бріні п. М. Микиткою було складено привітання в імені колонії; б) Секретарка Т-ва Слов. Жінок у Бріні пані професорова Т. Шульцова подала короткі інформації про словянські Архіви, відзначивши завдання і працю Українського Історичного Кабінету; в) проф. Д-р Ф. Вольман зробив виклад на тему історичного розвитку словянської періодичної преси, при чому сплинувся на початках української преси та головних етапах її на всіх українських землях, звернувши увагу зокрема на добу заборони українства під Росією (1863 та 1876 р. р.).

2). Дня 20. травня представником Українського Історичного Кабінету на сходинах української колонії зачитано було реферат на тему: «Українська преса в її історичному розвитку» та подано ширші інформації про організацію і діяльність Українського Історичного Кабінету; в той же день в формі реферату подано було ним інформації, щодо виставлених часописів, членам місце-

вої Української Громади та «Єдности», як також представникам місцевого відділу Товариства Слов. Жінок.

3). Дня 21. травня представником У. І. К. було зачитано реферат для ширшого кола відвідувачів виставки. Тогож дня на запрошення представником У. І. К. зачитано було на виставці чеським письменником О. Земяком реферат на тему: «Україна і українська преса».

Участь Українського Історичного Кабінету на цій виставці відзначено було місцевою пресою, як також в радієвій передачі, а в ліпших ілюстрованих чеських часописах подані були фотографії (між ін. в «*Pestrý Týden*» та ін.).

Крім щойно згаданих виставок Український Історичний Кабінет брав участь ще в кількох, як напр., в педагогічній (1934), у виставці «Карель Гавлічек Боровський» (1936) та Шевченківській, яку було впорядковано з ініціативи, за веденням і в помешканні Чеського Національного Музею на Вацлавській площі в днях 12. III.—11. IV. 1939. В цих виставках Український Історичний Кабінет взяв участь своїми матеріалами, давши між іншим для Шевченківської поперх 80 різних видань починаючи від 1876 року.

Шляхи і спосіб поступлення матеріалів Українського Історичного Кабінету.

Побіч із зовнішнім, так мовити, характером діяльності Українського Історичного Кабінету, як було вже згадано, самим життям було висувано потребу створення книгозбірні, пресового відділу і зрештою відділу документів. Здійснення цього завдання зустрілося з ширим відгуком і допомогою з боку українського суспільства — українських видавництв, редакцій та поодиноких осіб, установ та організацій. Одною з перших інституцій, що відгукнулися на потребу створення книгозбірні була Українська Господарська Академія в Подєбрадах. Надсилаючи свої видання, вона між іншим писала.

«Визнаючи велике значіння існування і праці Українського Історичного Кабінету в Празі з погляду, як загальних інтересів науково-історичного дослідження, так і поширення правдивих відомостей про нашу батьківщину. ... Українська Господарська Академія очоче уділятиме для Кабінету із своїх книжних збірок усе, що зможе» ... (лист з 17. IV. 1932).

Так само прийшли з допомогою в організації Кабінетом книгозбірні такі інституції та організації, як Український Університет в Празі, Український Науковий Інститут у Варшаві, Український Науковий Інститут у Берліні, Український Видавничий Фонд у Празі, Товариство «Просвіта» у Львові та в Уж-

городі, Видавництво «Червона Калина» у Львові та довга низка інших.

Не меншу увагу і признання виявляв до справи організації книгозбірні і пресового відділу і поодинокі представники українського суспільства, з яких в першу чергу доц. О. Бочковський, який своєю бібліотечною збіркою поклав основу старших періодичних видань в Українському Історичному Кабінеті. Тодіж поступила цінна бібліотечна збірка покійного українського історика і суспільного діяча В. Липинського. Року 1932. поступила до Українського Історичного Кабінету велика і цінна книгозбірка Українського Соціологічного Інституту разом з бібліотечною збіркою Українського Національного Архіву-Музею. Пізніше поповнена була книгозбірка У. І. К. бібліотечними збірками інших визначних осіб в українському науковому і суспільному житті, а саме проф. С. Шелухина, який передав по заповіту свою книгозбірку, Д-ра М. Шаповала та багатьох інших не включаючи представників українського суспільства та організації за кордоном і навіть за Океаном. Таким чином на кінець 1939 року склалася книгозбірка Українського Історичного Кабінету в кількості до 22.000 заінвентаризованих чисел книг, брошур і журналів без жадної витрати будь яких коштів.

Подібним способом склався при Українському Історичному Кабінеті газетний відділ і зрештою відділ документів, що обіймає кілька фондів та поодиноких збірок. Передача останніх, поставила Український Історичний Кабінет перед фактом введення до своєї діяльності справи належної уваги до охорони українських історичних пам'яток, в чому на допомогу прийшло Товариство Охорони Українських Історичних Пам'яток за кордоном.

Не меншу активність і допомогу в цій галузі праці У. І. К. виявила також спеціальна архівно-бібліотечна комісія Українського Соціологічного Інституту, архівні фонди якого р. 1932. було передано до Українського Історичного Кабінету.

Розвиток архівно-бібліотечної праці привів У. І. К. до необхідності встановлення точних правил, за якими і провадиться поповнення поодиноких відділів Кабінету матеріалами. Згідно з цими правилами весь матеріал поступає до Українського Історичного Кабінету:

I) в дар, що обумовлює власність У. І. К. безпосередньо після передачі матеріалів;

II) шляхом купівлі за фаховою оцінкою;

III) на переховання після складення відповідної умови між власником і Українським Історичним Кабінетом.

Істотними точками такої умови є:

- 1) доба, на яку передається матеріал на переховання;
- 2) спосіб переховування: закритий і відкритий.

а) У першому випадку матеріали в присутності обох сторін опечатаються із зазначенням в умові, а еwent. в протоколі опечатання, терміну коли вони можуть бути відкриті, б) у другому — зазначається в умові характер відкритого переховування:

а) з правом наукового використання згідно із діючими в У. І. К. правилами користування документами, б) з правом користуватися документами в погодженню з власником або його заступником, в) з правом користуватися документами точно визначеними особам і зрештою г) без права використання матеріалів та їх опублікування впродовж певної встановленої доби.

IV) шляхом обміну дублікатами з іншими архівно-бібліотечними установами.

Матеріальний стан У. І. К.

**Відділ документів.
Його фонди.**

Цілий відділ документів охоплює собою часи, головним чином, від початку 1900-років і лише подекуди часи раніші. Щодо змісту, всі зібрані тут документи характеризують поодинокі доби життя українського народу та його виявлення. Конкретно можна визначити їх так: 1) доба перед світовою війною, 2) світова війна, 3) українська державність, що розбивається в свою чергу за змінами влади на а) добу Центральної Ради, б) Гетьманату, в) Директорії У. Н. Р. і 4) по упадку української державности.

**Збірка документів
першої і другої
доби.**

Збірка матеріалів першої і другої доби характеризується в першу чергу матеріалами, що освітлюють працю українських політичних партій, їх організацію та взаємини. Зокрема це матеріали, що стосуються діяльності Револуційної Української Партії (Р. У. П.), Української Партії Соціалістично-Револуціонерів, Української Соціал-Демократичної Партії та Української Соціал-Демократичної Спілки. Є це головню, відозви, резолюції, різні публікації тощо. Серед відозв переховуються тут дуже рідкі, ба подекуди одинокі відозви Р. У. П. та Української Партії Соціалістично-Револуціонерів. Щодо останньої — зокрема її відозви з р. 1911, що освітлюють перебіг праці партії того часу та злиття з Українською Народною Оборonoю.*)

*) Опис цих матеріалів дав. в працях Арк. Животка: „50 років до історії Укр. Партії Соц.-Револуц.“, Прага 1937, та „До історії Укр. Партії Соц.-Револуціонерів“. „Вільна спілка“ ч. III.

Не менш цінними серед цих збірок є також матеріали, щодо діяльності українського студентства під час світової війни і зокрема Головної Ради українського студентства в Петрограді, Української студентської Ради у Києві тощо. Тут же низка різномірних документів, що свідчать про боротьбу українського народу за мову і школу, освітлення якої дають меморандуми, постанови, тощо та багато ін.

Фонд документів часів української державности.

Більшій насиченості набирає фонд, до якого входять збірки документів, що освітлюють час української державности. За змістом зібраного матеріалу охоплює він собою: 1) діяльність української влади та її урядів на місцях. Сюди належать в першу чергу Універсали, Грамоти, Деклярації, інструкції, закони тощо. Так напр., в цій збірці можна знайти між інш. матеріали щодо переговорів Ц. Ради з Російським Тимчасовим Урядом. Тут же збірка різних законів, виданих за Центральної Ради, Гетьманату та Директорії УНР, як також Трудового Конгресу, накази начальників повітів, відозви влади до населення чи війська, ціла збірка наказів польської влади по приході на Україну польських військ і зокрема відозви Пілсудського. Тут же урядове листування, постанови владн, протоколи договорів, умови, акти тощо і зрештою матеріали мирних переговорів між Україною і Росією р. 1918, що творить спеціальну збірку. 2) організацію та життя українського війська і військової акції.

В першу чергу скупчено тут документи, що стосуються діяльності Українського Військового Генерального Комітету, що творять собою спеціальний відділ. Зібрано також тут матеріали щодо українізації військових частин та організації перших українських військових формацій, зокрема матеріали щодо історії українських полків у Києві — Богданівського і Полуботківського. Спеціальну збірку творять військові накази, як напр., Військової Офіції Української Держави, Армії У. Н. Р., Дієвої Армії У. Н. Р. серед яких чимало писаних звичайним або хемичним олівцем, накази Начальної Команди Галицько-Української Армії і Штабу Дієвої Армії. Тут же збірка польових книжок з наказами, оглядами тощо, журнали військових подій, доклади державних інспекторів, таємні доповіді, звіти тощо. До цих же матеріалів зібрано протоколи військових з'їздів, статuti військових організацій і зрештою призначення, послужбові списки і под.

Повстанський рух.

Зібрано матеріали, що стосуються української повстанської акції, відозви повстанських загонів, доносення, огляди. Тут же документи, що стосуються повстан-

ського руху на Україні взагалі, що йшов під стороннім проводом та матеріали зв'язані з ним. Серед ннзки таких документів пере-вується кілька листів «батька» Махна, відозвн, друковані на грошових банкнотах, козацькі відозви тощо.

4) *Російська Добровольча Армія на Україні*. Збірка доку-ментів, що характеризують цілі і поводження. Зібрано тут різ-ного роду відозви, донесення, умови, договори тощо, як напр., договір з командуванням Добровольчою Армією, відозвн ген. Де-никина до населення «Малороссіи» тощо.

5) *громадське життя*, що обіймає собою виборчнй рух 1917 року, працю політичних партій, громадських організацій, пар-тійні договори, умови і под., як напр., текст умовн між укр. со-ціалістичними партіями у Літні, відозви політичних партій, їх постанови тощо.

6) *культурно-науковий рух*. Збірки матеріалів до характе-ристики культурного життя та його розвитку, перешкоди і бо-ротьба, постанови і накази влади, розбудова шкільництва, мате-ріали до історії Української Автокефальної церкви тощо.

7) *діяльність дипломатичних місій та консулятів* — творить окремий відділ більш чи менш повно зібраних збірок матеріалів. Обіймають вони документи, що освітлюють чинність україн-ських дипломатичних місій, а саме: протоколи нарад, конферен-цій, звіти, огляди, зносини з урядами держав, в яких місії пере-бували, різного роду ноти, зносини з посольствами і консуля-тами в інших країнах.

Зосібна матеріали обіймають документи господарського ха-рактеру, касові книги, справоздання, рахівництво тощо, як також документи діяльності посольств. Тут же матеріали, що освіт-люють чинність поодиноких посольств щодо захнсту інтересів підданих Української держави, що перебували в державах, де про-вадило свою діяльність те чи інше посольство, правної допомоги, як також в поодиноких випадках матеріальної підтримки.

Зрештою — персоналії і зв'язані з нею особисті документи: призначення, переміщення, рекомендації, виплати тощо.

Військові табори інтернованих.

Окреме місце серед документаль-них фондів Українського Історичного Кабінету займає також збірка доку-ментів, що торкається військових таборів інтернованих в різних країнах, як Польща, Чехословаччина. Освітлюють вони перебіг інтернування, пізніший побут інтернованих, внутрішньої органі-зації таборового життя, зокрема культурно-освітньої чинности, що виявилася в організації таборового шкільництва, курсів, ви-давництва тощо, зокрема організації «живих» (устних) газет, як

напр., «Промінь» та ін., творення господарських організацій та їх діяльності, акції самопомогн тощо. Зібрано тут чимало документів, що освітлюють життя, зоркема, таборів у Польщі (Каліш, Щепіорно тощо), як також таборів у Німецькому - Яблоніому, Йозефові та ін. в бувшій Чехословаччині.

Українські землі по упадку Української державности.

Життя українського народу на своїх землях, що по упадку української державности сталн складовими частинами інших держав, творить власний фонд документів. Обіймають вони культурний, науковий, громадсько-національний рух, побут, взаємини з іншими народами взагалі і з державними зокрема, становище до українського населення місцевої влади, прояви національних інтересів тощо. Конкретно — є це збірка різного роду і характеру документів, що стосуються боротьби за українську мову в урядах, за українську школу, що характеризують розвиток ініціативи і праці в культурно-науковому житті — організація приватного шкільництва, культурно-освітніх Товариств, видавництва, української церкви тощо. Все це освітлюється такими документами, як протоколи, постанови, меморандуми, відозви, різні огляди, доповіді і под. Не менш є тут документів, що освітлюють участь українск. населення в державному житті тієї чи іншої держави, до складу якої воно увійшло. Так наприклад, є тут чимало матеріалів, що стосуються виборів до парламентів чи місцевих органів самоврядування, перебіг та відчитн засідань, промов та плякати під час виборів, як напр., збірка щодо виборів у Галичині та Карпатській Україні за часів приналежности останньої до Чехословацької держави, як також заступлено її різним матеріалом з часів її державного життя.

Українська еміграція.

Поруч із зазначеним фондом українських земель треба відзначити також фонд, що має в собі скупчено велику кількість документів з життя і діяльності української еміграції, а то в першу чергу в 6. Чехословаччині, Польщі, як також і в інших країнах.

Складається цей фонд в першу чергу з матеріалів діяльності Українського Громадського Комітету з низкою різних курсів та організацій, створених ним, початків українського високого шкільництва та наукових установ, як напр., Української Господарської Академії в Подєбрадах, Українського Високого Педагогичного Інституту в Празі, Матуральних курсів, а потім української гімназії. Окремо — збірка, що освітлює працю Українського Соціологичного Інституту. Тут же — матеріали, що освітлюють

життя та діяльність українського студентства на чужині, як українських так чеських високих шкіл, як також високих шкіл в інших державах. В першу чергу з цих матеріалів слід відзначити цінні збіри: 1) Української Студенської Спілки у Брні, що нараховує 5.094 аркушів різних документів та п'ять річників живої (усної) газети «Гуртом», 2) Української Студенської Громади у Мельнику, 3) Українського Студенського Товариства «Вільна Громада» у Празі та інших студенських організацій як в б. Чехословаччині, так і за кордоном.

Не менш цінними є зібрані тут документи, що освітлюють діяльність Української Селянської Спілки за кордоном з її низкою курсів та філій, як також організації при них різного роду товариств, як напр., Т-во «Україна», «Основа» в Йозефові та ін. Зрештою матеріали поодиноких відділів Українського Всепрофесійного Робітничого Союзу, редакцій українських часописів, що обіймають собою побіч з організаційними документами також публіковані й непубліковані рукописи, листування, діловодство тощо. Зокрема це матеріали — «Нашої Зорі» (Польща), «Нової України» (Прага), «Сурмач», «Українська Кореспонденція» та чимало інших. Тут же матеріали поодиноких видавництв і зокрема окремий фонд матеріалів видавництва «Дзвін».

Поважне місце займають також документи, що освітлюють собою суспільно-національне життя української еміграції, скупчуючи матеріали з діяльності різного роду організацій та політичних партій в поодиноких країнах Європи і за Океаном. Серед останніх поважне місце займає напр. збірка життя і діяльності «Оборони України», що в'язеться з діяльністю інших українських громадських організацій.

Персональні фонди.

Всі оглянуті нами матеріали поповнюються документами, які переховуються в Українському Історичному Кабінеті в персональних фондах. Є це фонди, що разом з матеріалами до історії українського життя і змагань характеризують діяльність, ролі і місце в українському національному житті осіб, імя яких вони носять. З цих фондів за кількістю і якістю матеріалів треба згадати в першу чергу фонди проф. С. Шелухина, Д-ра М. Шаповала, М. Садовського, Д-ра М. Обідного, Ю. Дарагана, ген. О. Пількевича та ін. Частина з них придбана Українським Історичним Кабінетом до своїх архівних збірок, частина переховується на підставі спеціально складених, між власниками і Українським Історичним Кабінетом, умовах або згідно з останньою волею помершого. Вже самі імена, що їх носять ці фонди свідчать, як про їх надзвичайну цінність, так і про зміст документів, що їх вони обіймають.

Листування.

Не менш цінними, в зібраних Українським Історичним Кабінетом матеріалах, є листування поодиноких визначних в українському русі осіб та громадсько-культурних і наукових, як також громадських, діячів. Початки цього листування сягають початків 1900 років, обіймають собою роки світової війни, української державности і зрештою еміграції. На першому місці серед цього листування треба згадати збірку листів проф. М. Грушевського, найраніші з яких походять з років перед світовою війною та дають багато матеріалу до історії українського культурного руху в Україні, зокрема до історії української журналістики, цензури, видавництва тощо. Пізніші його листи обіймають собою громадсько-політичний рух. Не менш цінною збіркою є листи Лесі Українки, що походять з років 1910—1913. та дають матеріали до біографії письменниці, взаємин її з Літ. Наук. Вістником, її творчости, публікування поодиноких творів («Лісова Пісня», «Руфін і Прісцила», «Орґія», «Касандра»). Тут же більша збірка листів — В. Винниченка, що обіймають теми літературного і громадсько-політичного характеру, листи Є. Чикаленка, серед яких матеріали до історії українського життя у Києві наприкінці минулого століття, М. Садовського, що дають чимало матеріалу до історії українського театру взагалі і зокрема щодо українського театру в Карпатській Україні.

Крім згаданих та багатьох інших визначніших осіб українського суспільства, знаходяться тут збірки листів С. Петлюри, П. Скоропадського за часи української державности і пізніші, широкі листування проф. С. Шелухина, як також не менш широкі і не менш цінні з погляду суспільно-національного листування Д-ра М. Шаповала.

Цілий фонд листування, що обіймає не один десяток визначніших і відомих діячів українського культурного і громадсько-національного руху, доповнює собою попередні фонди документів, як людські документи.

Мемуари.

Такими ж людськими документами можна назвати і спомини, щоденники та записки учасників українського культурно-наукового та громадсько-національного руху. Як і попередні, творять вони в Українському Історичному Кабінеті власний фонд, зберігаючи для дослідника чимало цінного матеріалу з освітленням різноманітних сторін українського життя й змагань. Є це, в першу чергу, спогади, що служать цінним матеріалом до історії українського війська та його участі у військових акціях. Зокрема — спогади про народження кінного полку ім. Костя Гордієнка, про запорозький курінь ім. Кармелюка, про Перший Козацький полк ім. гетьмана Мазепи, про бронепоезд «Запорожець» та чимало інших.

До цих споминів в'яжуться цінні спомини - праці авторитетних авторів про самі військові акції в цілому, як напр., про похід Українських Армій на Київ—Одесу 1918 р. про окремі воєнні епізоди (Вапнярка, Яничево та ін.), про листопадівський повстанчий рейд генерала Тютюнника і зрештою матеріял — спомини про зимовий похід, останній відворот та чимало інших. Зрештою спомини про поодиноких визначних осіб, як напр., про полк. Д. Вітовського тощо. Тут же спомини низки осіб про культурно-громадський рух та працю поодиноких організацій, як напр., про Українську Республіканську Капелю, про Карпенка Карого, спомини проф. І. Пулюя, як також про громадсько-національний рух в Україні напередодні світової війни, складені визначнішими учасниками.

Разом зі споминами тут же щоденники та записники цілої низки осіб, які в такій чи іншій мірі брали активну участь в українському громадсько-культурному життю починаючи від часів перед світовою війною.

Рукописи наукових праць, творів крас-ного письменства та публіцистики.

Окремо треба згадати ще про рукописи поодиноких авторів наукових праць, творів красного письменства та публіцистики. Поділяються вони на рукописи вже публікованих праць чи творів і на рукописи, що ще чекають на опублікування. Щодо перших, то цінність їх обумовлюється попередніми редакціями їх перед опублікуванням, даючи тим матеріял до студій історії творчости автора, історії поодиноких творів, як також розвитку і коректи такої чи іншої думки автора перед тим, як побачить світ остаточна редакція його праці і висновки. Про цінність в переході неопублікованих рукописів не доводиться говорити, згадавши хіба, що імена їх авторів вже мають своє місце в історії українського письменства та публіцистики, як також і в науковому світі.

Збірка мап.

Крім фондів та збірок документів, огляд яких шойно було подано, окреме місце серед зібраних Українським Історичним Кабінетом матеріялів займає збірка мап, що сягає в часі до початків XVII ст. й обіймає собою пізніші часи. Є ще по-перше мапн чужоземних видань на яких належне місце займає Україна чи українські землі. З пізніших мап — мапа поділу України на землі (1918 рік) за Центральної Ради, ціла низка військових нарисів, зрештою чужоземних мап останніх часів з відзначенням на них українських земель чи України, як державної одиниці.

Збірка фотографій.

Так само особне місце в збірках Українського Історичного Кабінету займають фотографії. Основна кількість їх обіймає побут і працю українських військових формацій, повстанчих відділів, таборове життя, тощо. Так напр., переходять тут цінні фотографічні збірки з побуту і праці Українських Січових Стрільців та українських вояків в таборах інтернованих. Чимало фотографій з часів української державності, головню, як воно відбивалося у Києві. Тут збірка фотографій з часів кількаразової т. зв. «паціфікації» української людности на західньо-українських землях під Польщею, фотографії культурно-освітнього життя української еміграції, українського театрального руху, мистецьких виступів тощо, з яких цінна збірка фотографій Української Республіканської Капелі. Зрештою, збірка з життя українців за Океаном та чимало інших.

Звичайно, що всі вказані матеріали зібрані в різних фондах Українського Історичного Кабінету вимагають ще солідного поповнення, яке і провадиться ним поступово і різними шляхами. Зокрема треба відзначити поповнення фонду, що обіймає часи української державности.

В останніх роках поступає чимало цінних збірок, які зберіглись у чинних в українському державному житті осіб, що збільшують собою загальну вартість архівних фондів Кабінету.

Книгозбірня.

Окремий відділ Українського Історичного Кабінету творить його книгозбірня. Складається вона: 1) з власної бібліотечної збірки, що склалася з дарів видавництв, інституцій, поодиноких осіб і лише в меншій кількості куплених книг, 2) з бібліотечних збірок поодиноких інституцій, що передали їх до Українського Історичного Кабінету та осіб. Останні творять окремі підвідділи, що носять імя тих, хто ці збірки передав, як напр., бібліотека Українського Соціологічного Інституту та ін., або бібліотечні збірки, що носять імя В. Липинського, С. Шелухна, Микити Шаповала, тощо.

Доба видання.

Зміст і характер книгозбірні.

В цілому книгозбірня складається з книг, брошур, збірників, записок, праць, альманахів, та періодики журнального типу. Видання обіймають собою часи від першої половини минулого століття (за винятком поодиноких з старших часів попередніх століть) до останніх років. Є це переважно видання на темі історичного, істор.-літературного, етнографічного, правничого, соціально-економічного, статистичного, бібліографічного та ін. характеру.

Огляд цілої книгозбірні вимагає спеціальної праці. Тут даємо лише дещо, що, бодай до певної міри, характеризувало би її зміст. З того на першому місці треба згадати такі праці на теми української історії, як В. Антоневича і зокрема його «Монографин по истории Западной и Юго-западной России» (Київ, 1885), М. Костомарова — зібрання його праць («Собрание сочинений» видавництва Литерат. Фонда, 1905), його монографії та ін., Д. Зубрицького («Исторія древняго Галичско-Русского княжества», Львів, 1852—53), праці на теми історії галицько-українських земель М. Зубрицького, праці Н. Василенка, як напр., «Очерки по истории Западной Руси и Украинны», Н. Маркевича — «История Малороссии», О. Лазаревського — «Описание старой Малороссии» (Київ, 1902), Я. Новицького — «Матеріали для истории Запорожских казаков» (Екатеринослав, 1909), Д. Иловайського — «Княжий період України-Руси» (Тернополь, 1886), В. Липинського — „Z Dziejow Ukrainy“, „Szlachta na Ukraine“ та Україна на переломі», О. Єфименкової «Исторія українського народу», Д. Мордовцева — «Гайдамаки», Я. Шульгина — «Нариси колівищини» (Львів, 1898), І. Шпнтковського — «Матеріали до історії Колівищини» (Львів, 1910), Д. Багалія і зокрема його «Нарис української історіографії», як також Д. Дорошенка («Огляд української історіографії») і зокрема його «Нарис історії України» та «Ілюстрована історія України 1917—23 р.»), М. Яворського, І. Крип'якевича — М. Голубця: «Велика Історія України», С. Шелухина та ін., праці з історії пооднокіх українських земель, як напр., Д. Дорошенка з історії Угорської України, О. Мицюка — «Нариси з соці.-господ. історії... Підкарпатської Русі», П. Сулятицького — «Нариси з історії революції на Кубані», І. Кондратовича — «Исторія Подкарпатской Русі», В. Пачовського — «Исторія Подкарпатскої Русі», Ю. Тарновича — «Ілюстрована історія Лемківщини», Н. Теодоровича — праці з історії Волині, Е. Сьдинського — з історії Поділля та багато ін. Тут же довга низка матеріалів, розвідок, студій тощо, як напр., «Жерела до історії України-Русі (Львів, 1895 і далі)», «Матеріали до історії української козащини», «Розвідки про народні рухи на Україні в XVIII в.», «Розвідки про міста і міщанство на Україні в XV—XVIII.», «Розвідки про церковні відношення на Україні XVI—XVIII в.», розвідки: Н. Василенка про «Генеральное следствие о маетностях Нежинского полка 1729—1780 г.», М. Литвина — «Мемуары, относящиеся к истории Южной Руси», низка розвідок І. Борщака та ін. зокрема матеріали до історії взаємин України з іншими державами і народами, як напр., Д. Олячишина: «Із матеріалів до українсько-німецьких політичних зносин 2-ої половини XVII в.», І. Брнка — «Матеріали до історії українсько-чеських взаємин в першій половині XIX ст.» та ін. Зокрема треба згадати тут про праці і матеріали з історії українських змагань 1917—20 років, як напр., О. Доценка, ген.

Капустянського, ген. М. Омеляновича-Павленка, ген. Ю. Тютюнника, матеріали і замітки П. Христюка та багато ін.; праці і огляди до історії українського війська, з яких в першу чергу — «Історія Українського Війська», І. Крип'якевича — Б. Гнатевича, ген. М. Безручка, О. Терлецького — з історії українських полонених в Німеччині («Українці в Німеччині 1915—1918 р. р. Історія української Громади в Раштаті») та ін. Зрештою матеріали до історії українського суспільно-політичного руху, серед яких по-важне місце займають опубліковані документи, огляди, розвідки, програми, статuti, як також і праці синтетичного характеру.

Особливої уваги заслуговують такі видання, як «Архив Юго-Западной России», «Памятники Киевской Археографической Комиссии», «Повесть временных лет», «Літопис Галицько-волинська», «Летопись Екатеринославской Архивной Комиссии», тощо.

Чимало матеріалів до історії українського руху дають спомини його активних учасників, з яких відзначимо тут хоч би такі, як — В. Андрієвського, Василевського-Галіна-Стемпковського-Топчибаші (збірник), А. Волошнна, М. Галагана, Н. Григорієва, Дм. Дорошенка, Кистяковського, І. Кедрина, А. Кравса, О. Лотоцького, І. Максимчука, О. Назарука, ген. М. Омеляновича-Павленка, ген. В. Петрова, В. Приходька, М. Садовського, С. Русової, А. Чайковського, Євг. Чикаленка, Ст. Шухевича та багатьох інших.

Не менш важливе значіння має листування. В книгозбірні Українського Історичного Кабінету заступлено воно низкою опублікованих листувань визначніших постатей українського суспільного життя, з яких згадаємо хоч би листування Я. Головацького, М. Драгоманова, Д. Зубрицького, Ів. Франка, Н. Кобринської та багатьох інших.

Історія українського письменства заступлена в книгозбірні в першу чергу працями всіх представників української літературно-критичної думки та істориків українського письменства. Праці ці, починаючи від старших часів, охоплюють собою добу до останніх років. Є вони, як характеру синтетичного, так поодиноких розвідок, оглядів, матеріалів тощо. Щодо перших то в першу чергу треба згадати такі, як М. Грушевського, М. Возняка, С. Єфремова, В. Коряка, Ол. Барвінського, Н. Петрова, Пипина-Спасовича, І. Франка, О. Дорошкевича, Б. Лепкого, та ін. Серед розвідок та матеріалів є тут такі праці, як П. Житецького, М. Сумцова або такі, як «Причинки до студій над Енеїдою», І. Котляревського — Яр. Гординського, «Матеріали до історії української пісні і вірші» та ін., М. Возняка — «Нові матеріали для історії початків української літератури ХІХ в.», «Гене́за поетичних творів М. Шашкевича» — К. Студницького, «Памятки полемічного письменства кінця ХVІ і початку ХVІІ в.» — К. Студницького, «Розвідки Мих. Драгоманова про українську народню словесність і письменство», Я. Головацького — «На-

родня пѣсни Галиц. н Угор. Руси», праці О. Колесн, В. Шу-
рата, М. Сумцова, В. Перетця та б. ін.

З літературно-наукової критики праці Л. Білецького, Ст.
Гаєвського та ін. до цього ж праці О. Потебні, Перетця тощо.
З історії українського мистецтва — праці Дм. Антоновича, М.
Вороного, М. Голубця, М. Грінченка, Ф. Колесн, В. Січинсько-
го, І. Стешенка, К. Широцького, Щербаківського та ін. Тут же
праці з історії української культури М. Грушевського, І. Крипя-
кевича, І. Огієнка, та ін. З історії української журналістики
праці М. Возняка («У століття „Зорі“ Маркіяна Шашкевича»
та ін.), А. Животка («Нарис історії української преси», журн.
«Основа» та ін.), І. Тивоновича (Історія засновання »Rutheni-
sche Revue«) та інші.

Щодо творів красного письменства то можна тут побачити
в першу чергу збірку видань творів Т. Шевченка починаючи від
1876 року, твори П. Мириного, Гребінки, О. Коблянської, Ів.
Франка, Лесі Українки, В. Винниченка та довгу низку інших
визначніших українських письменників, що виходили в другій
половині минулого століття та на початку 1900 років. З творів
красного письменства останніх років зібрано тут чимало видань
з різних місць українських земель і еміграції.

Зокрема на цьому місці треба згадати про зібрані в книго-
збірні матеріали з шевченкіяни. Обіймають вони: 1) видання
творів Т. Шевченка, 2) праці, що стосуються творчості та життя
поета, 3) збірники, присвячені його пам'яті і 4) статті і твори
присвячені Т. Шевченкові на сторінках пресн.

Подаємо тут дещо з цих матеріалів:

І. Видання творів Т. Шевченка:

Т. Шевченко — «Кобзарь», I, II, Прага, 1876.

Taras Œevĉenko: «Marija maty Jesusova». Wirszy Tarasa Œewĉenka
z uwahamy M. Drahomanowa, Œepewa, 1882.

«Поезії Т. Гр. Шевченка заборонені в Росії», наклад редакції
«Народ», Женева, 1891.

Т. Шевченко — «Кобзарь», I, II, вид. Товариства ім. Шев-
ченка, Львів, 1893.

Т. Шевченко — «Кобзарь», I, II, вид. Наукового Товари-
ства ім. Шевченка, Львів, 1908.

Т. Шевченко — «Твори» т. т. I, II, вид. Т-ва «Просвіта»,
Львів, 1912.

Т. Шевченко — «Кобзарь», вид. Товариства ім. Шевченка,
Львів, 1914.

Т. Шевченко — «Кобзарь. Вибір поезій», вид. С. В. У.,
Львів, 1914.

Т. Шевченко — «Великий льох», вид. Союзу Визволення
України, Відень, 1915.

Т. Шевченко — «Три поеми» (Сон, Кавказ, Суботів), вид.
«Віст. Життя», Фраштадт, 1918.

Т. Шевченко — «Кобзарь» (Вибір поезій), вид. С. В. У., Відень, 1915.

Тарас Шевченко — «Повне видання творів», т. т. I—V, вид. «Українська Накладня», Київ-Ляйпциг.

Taras Ševčenko — »Jan Hus« (Kasiř), »Čas« — Kyjev—Praha 1919.

Т. Шевченко — «Гайдамаки», Вецляр, 1920.

Т. Шевченко — «Тополя», «Невольник» та ін., вид. «Всесвіт», Київ, 1920.

Т. Шевченко — «Гамалія», «Тарасова ніч», вид. «Всесвіт», Київ, 1920.

Т. Шевченко — «Кавказ», «Холодний яр», «Розрита могила», вид. «Всесвіт», Київ, 1920.

Т. Шевченко — «Тополя», «Перебендя», вид. «Всесвіт», Київ, 1920.

Т. Шевченко — «Кобзарь». Народне видання з поясненнями і примітками Д-ра Васня Сімовича, Українське Видавництво: Катеринослав—Камянець—Ляйпциг, 1921.

Т. Шевченко — «Назар Стодоля», «Український театр» кн. Наук. Товариства ім. Шевченка, Львів, 1921.

Т. Шевченко — «Кобзарь», вид. Українського Видавництва в Катеринославі, Катеринослав-Камянець, 1921.

Т. Шевченко — «Революційні поезії», вид. Державного Видавництва України, Київ, 1921.

Т. Шевченко — «Малий Кобзарь», Кремянець, 1922.

Taras Ševčenko — »Katerino«. Polsko. Stanislavovo—Kolo-mea, 1922.

Тарас Шевченко — «Поезії для дітей», вид. «Пчілка», Ужгород, 1925.

Т. Шевченко — «Дневник», вид. «Пролетарий», Харків, 1925.

II. *Праці, що стосуються творчости та життя Т. Шевченка:*

Н. Ашешов — «Тарас Григорьевич Шевченко», вид. «Былое», Петроград, 1919.

Акад. Д. Багалій — «Т. Г. Шевченко і кирило-методіївці». Державне Видавництво України, Харків, 1925.

Др. Ст. Балей — «З психології творчости Шевченка», — «Новітня Бібліотека», Львів, 1916.

Л. Білецькій — «Марьяна Черниця», Т. Шевченка історія тексту (відбитка).

Ив. Белоусов — «Тарас Григорьевич Шевченко», вид. насл. бр. Салаевых, Москва, 1924.

Ілько Борщак — «Шевченко у Франції», вид. Наукового Товариства ім. Шевченка, Львів, 1933.

Михайло Брацькайко — «Тарас Шевченко», накладом «Русина», Ужгород, 1923.

Др. Іван Брик — «Святе дерево в творчости Т. Шевченка», накладом Наукового Товариства ім. Шевченка, Львів, 1931.

Про издание илюстрованої поеми «Гайдамаки» славного українського поета Тараса Григорієвича Шевченка», вид. М. Б'юлоуса, Коломия, 1899.

М. Возняк — «Шевченко й княжна Репинна» — накладом Видавничої Спілки, Львів, 1925.

Михайло Возняк — «Кирило-Методіївське Братство» — накладом Фонду «Учитесь брати мої», Львів, 1921.

Михайло Галушинський — «Шевченко — поет життя н чину» — накладом Видавничої Спілки, Львів, 1921.

Гр. Гетьманець — «Хто такій Т. Шевченко», Станиславів, 1920.

З. Гуревич — «Молода Україна» — до восьмидесятих роковин Кирило-Методіївського Братства. За редакцією М. Яворського, Державне Видавництво України, Харків, 1928.

В. Доманицький — «Життя Тараса Шевченка», вид. «Криниця», Київ, 1917.

В. Дружин. — «Тарас Шевченко» — Госизд. Москва-Ленинград, 1925.

Володимир Дорошенко — «Шевченкознавство за останнє десятиліття 1914—1924», накл. автора, Львів, 1925.

Володимир Дорошенко — «Шевченкова освіта» — (з приводу однієї легенди), накладом Української Видавничої Спілки, Львів—Київ, 1924.

В. Дорошенко — «Шевченко і його думки про громадські справи», Львів, 1921.

D. Doroschenko — »Schewtschenko. Der grosse ukrainische Nationaldichter.« Verlag E. Wyrowuj. Berlin. *D. Doroschenko* — »Schevchenko. Le poète national de l'Ukraine.« Avec preface du comte Antoine Chiappe, Ed. E. Wyrowuj, Prague, 1931.

Альфред Ензен — «Т. Шевченко», Перемишль, 1920.

Арк. Животко — «Одної ночі», вид. Товариства «Просвіта», Кременець, 1922. *Parvel Zajcev.* — »Szewczenko i Polacy«, Warszawa, 1934. *Oldřich Zetek* — »Taras Ševčenko«, Brno, 1933.

В. Коряк — «Боротьба за Шевченка», Державне Видавництво України, 1925.

О. Кобець — «В Тарасову ніч», вид. «Союзу Визволення України», Відень, 1917.

В. Ковальчук — «Інценізація вибраних творів Т. Шевченка», вид. Товариства «Просвіта», Львів, 1936.

А. Я. Конисский — «Жизнь Украинского поэта Тараса Григорьевича Шевченка» (Критико-биографическая хроника), издание Высочайше утвержд. Южно-Русского О-ва Печатного Дѣла. Одесса, 1898.

Олександр Конисський — «Тарас Шевченко - Грушівський», хроніка його життя. Вид. Наукового Товариства ім. Шевченка, Львів, 1901.

Сидір Корбут — «Тарас Шевченко», вид. «Дешева книжка», Львів, 1937.

Гавриїл Костельник — «Шевченко з релігійно-етичного становища». Накладом «Нивн», Львів, 1910.

Б. Лепкий — «Шевченко про мистецтво», накладом автора, Зальцведель, 1920.

Б. Лепкий — «Три поеми Тараса Шевченка», «Українська Накладня», Київ—Ляйпциг, 1918.

М. Лободовський — Перегляд поеми «Марія» Тар. Григор. Шевченка». Вид. «Мирний Труд», Харьков, 1910.

Д. Лукіянович — «Про Шевченкові твори». Вид. Товариства «Просвіта», Львів, 1914.

Dr. J. Máchal — »Taras Ševčenko«. »Čas«, Praha, 1919
Luigo Mainardi — »Taras Scévenco il Bardo dell Ucraina«, Roma, 1933. *Prof. Dr. K. Meyer, Dr. G. Specht und Dr. Z. Kuzielu* — »Taras Schewtschenko, der ukrainische Nationaldichter (1814 bis 1861)«, Berlin, 1937.

М. Могилянський — «Шевченкові рєквієми 1916 року» — Петроград, 1916, Чернігів, 1916.

Ол. Новицький — «Тарас Шевченко, як маляр». Накладом Наукового Товариства імени Шевченка, Львів—Москва, 1914.

А. Пуховський — «Не забудьте споманути». Видавництво Товариства «Просвіта» в Ужгороді. Ужгород, 1925.

Юліян Романчук — «Деякі причинки до поправнішого видання поезій Тараса Шевченка». Відбитка з «Записок Наукового Товариства ім. Шевченка», Львів, 1893.

В. Савчин — «Хто такий Шевченко». Накладом видавництва «Поступ», Нью-Йорк [рік не зазначено].

І. Свенціцький — «Шевченко в світлі критики і дійсности». Вид. С. О., Львів, 1922.

Др. Вас. Сімович — «Великий льох» Тараса Шевченка». Вид. С. В. У., Відень, 1915.

Ст. Смаль-Стоцький — «Т. Шевченко. Інтерпретації». Праці Українського Наукового Інституту, Варшава, 1934.

Степан Смаль-Стоцький — «Шевченкові поеми: «Варнак», «Маринна», «Між скалами неначе злодій», «Як би тобі довелось», «Як би ви знали паннич». Відбитка з «Записок Наукового Товариства ім. Шевченка», Львів.

Степан Смаль-Стоцький — «Т. Шевченко. Співець самостійної України». В-во «Самостійна Україна», 1930.

М. Т-ов — «Письма Т. Г. Шевченка к Бр. Зелевскому 1853—1857», Київ, 1883.

Бр. П. і П. Терпило — «Гете і Шевченко». Наклад М. Цюкан, Ужгород, 1922.

К. З. Тихонович — «Рай и Ад в поэзии Т. Г. Шевченка», вид. Української Громади, Варшава, 1912.

П. Филипович — «Шевченко і декабристн». Державне Видавництво України, 1926.

М. К. Чалый — «Жизнь и произведения Тараса Шевченка» (Свод матеріалов для его біографіи), Київ, 1882.

Г. Черняхівський — «Т. Шевченко і славянофільство». Вид. тов. «Просвіта» в Катеринославі [рік видання не зазначено].

Др. Д. Ив. Шишманов — «Тарас Шевченко. Неговото творчество и неговото влияние върху българскитѣ писатели прѣди освобождението», София, 1914.

Василь Щурат — «Замітки до поеми Тараса Шевченка «Чернець». Передрук з «Діла», Львів, 1894.

Др. Василь Щурат — «З життя і творчості Тараса Шевченка». Накладом автора, Львів, 1914.

Яким Ярема — «Уява Шевченка». Накладом автора, Тернопіль, 1914.

Микола Яшек — «Т. Шевченко. Матеріали до бібліографії (р. р. 1903—1921). Випуск перший». Всеукраїнське Державне Видавництво, Харків, 1921.

«Тарас Шевченко. Його жите і літературна діяльність». Вид. Українського Педагогичного Товариства, Львів, 1914.

«Не слід мовчати» — «Український Пенюижка і російський Тартюф». До справи будови пам'ятника Т. Г. Шевченкові. Видав Г. Коваленко-Коломацький (Гр. Сьогобочний), Київ, 1913.

III. Збірники присвячені Т. Шевченкові:

«Великоме Славену. Спомен кнѣга пригодом 60 годишньице смртн Т. Шевченка», Издало «Руско Народно-Просвіетно Друштво у Керестуру», 1922.

«Вставайте, кайдани порвіте» - На спомни краєвого шевченкового Свята у Львові 28. VI. 1914. Накладом Українського Січового Союзу.

«Вставайте, кайдани порвіте!» — Тарас Шевченко. 1814—1914. В сотні роковини уродин Поета неволеного Народу». «Добра Новина», Львів, 1914.

«Не вмере, не вагине». 1814—1914. В сотні роковини уродин Шевченка. Жіноча Громада. Накл. «Жіночої Громади», Львів.

Вечерниці — посвячені пам'яті незабутнього Кобзаря Тараса Шевченка, Програм, Дітройт, 1928.

«Тарасови Шевченкови в 102 роковини його уродин» — Полонені українці Вецлярського табору, Вецлярська бібліотека українських полоненних (Вецляр, 1916).

«Тобі Тарасе». Вид. Товариства «Просвіта», Кремянець, 1923.

«Шевченківський Збірник» том I. під редакцією П. Филиповича. Видавництво «Сорабкоп», Кнів, 1924.

«Тарас Шевченко» — Збірник за редакцією Є. Григорука і П. Філіповича, Державне Видавництво, Київ, 1921.

«Шевченко та його доба» — Збірник перший. під редакцією

акад. С. О. Єфремова, М. М. Новницького і П. П. Филиповича.— Всеукраїнська Академія Наук. Державне Видав. України, 1925.

«Шевченко». Збірник Інститута Т. Шевченка. Річник перший. Державне Видавництво України, Харків, 1928.

«В 60-і роковини смерті Тараса Шевченка». Зібрав і видав др. З. Кузеля, Берлін, 1924.

«В пам'ять 70-ліття смерті Тараса Шевченка» — Накладом національної молоді Підкарпаття, Ужгород, 1931.

«В 60-і роковини його смерті — Т. Г. Шевченко» [літографоване таборове видання].

«Тарас Шевченко 9. III. 1914—10. III. 1861» [місце видання й рік не зазначено].

«Просвіта — Шевченкові» — видання Товариства «Просвіта», Ужгород, 1926.

IV. Праці, присвячені пам'яті Т. Шевченка на сторінках української преси:

Найбільше праць на темі творчості і життя поета було вміщено на сторінках Записок Наукового Товариства ім. Шевченка, повний комплет яких можна знайти в книгозбірні Українського Історичного Кабінету. Так само чимало було публіковано на сторінках Літературно-Наукового Вістника. Крім цих двох органів відзначимо ще деякі з найголовніших, в яких було свого часу публіковано матеріали, і які можна знайти в збірках Українського Історичного Кабінету, а саме:

Будучність (Галичина. 1909 р.), Вістник Союзу Визволення України (1915 р.), Громадський Голос (щороку. В Українському Історичному Кабінеті від р. 1907 і пізніші до останнього року), Глобус (Київ. 1924 р.), Дзвін (Київ. 1913, 1914), Дзвони (Львів), Діло (Львів. 1910 і далі), Життя і Слово (Львів. 1894—97), Життя і Знання (Львів), Ілюстрована Україна (Львів. 1913, 1914), Книгарь (Київ), Наша Бесіда (Варшава. 1926), Назустріч (Львів), Напередодні (Львів), Нова Громада, Наше Минуле (1918—1919), Нова Рада (Київ), Письмо з Просвіти (Львів), Рада (Київ), Руслан (Львів від р. 1907 до 1914), Сяйво (Київ), Світ (Львів), Стара Україна (1925 р.), Спудей (1926 р.), Украинский Вестник (С.-Петербург. 1906 р.), Украинская Жизнь (Москва. Від р. 1912 до р. 1914), Україна (Київ. 1914 і пізніші річчики), Українська Хата (Київ. 1909—1914), Шлях (Київ. 1917, 1918), Шляхи Мистецтва (Київ), та довга низка інших органів від найстаршої доби до останнього року, що вимагає спеціальної праці-огляду.

Побіч старших видань Записок, як напр., «Записки о Южной России» поважне місце в УІК. займають «Записки Наукового Товариства ім. Шевченка», як також всі його видання (Збірники, Праці тощо), що вийшли від перших років заснування Товариства до останніх часів. Далі йдуть Записки та Наукові Збірники Української Академії Наук, Записки Українського Наукового

Товариства у Києві, Харкові, Одесі, Ленінграді, як напр., «Науковий Збірник Ленінградського Товариства дослідників української історії, письменства та мови». Збірники Інститутів Народньої Освіти (Київ, Одеса, Ніжин та ін.), Праці Богословського Тов-ва у Львові, Збірники етнографічні та соціально-економічні різних видань і за різні часи, бібліографічні видання, «Літопис Українського Друку» тощо, «Бюлетені Центральн. Архівного Управління» тощо. Тут же такі збірники, як «За Державність», «Літопис Бойківщини» та ін. Зрештою праці Історико-Філологічного Товариства в Празі, Записки і Праці Українського Університету, Українського Високого Педагогічного Інституту в Празі, Української Господарської Академії в Подєбрадах, Українського Соціологічного Інституту у Відні і в Празі, зокрема його «Суспільство» та «Народознавство». Праці Українського Наукового Інституту в Берліні і у Варшаві.

Поважне місце в книгозбірні займають також збірки альманахів, календарів різного роду, збірок красивого письменства, видання яких сягають ще першої половини минулого століття і доходять до останніх років. Зокрема тут треба згадати «Русалку Дністровую» видання 1873 року, «Вик» (Київ. 1902), «Віра» (Кременець. 1922)*), як також такі календарі, як «Розвага» (1916—17), Товариства «Просвіта» у Львові і Ужгороді, «Червоної Кални», «Альманах Кривавого року», Пропамятні книжки (Пропамятна книга Укр. Народнього Союзу, «За Україну» — видання позаокеанські, тощо).

З окремих праць бібліографічного характеру, заступлених в книгозбірні, треба в першу чергу згадати — «Галицько-руську бібліографію» І. Левицького, «Українську бібліографію Австро-Угорщини за рр. 1877—1900, «бібліографічний збірник науково-дослідчої катедри історії української культури ім. Акад. Д. Багалія, праці П. Зленка та ін. Археологія заступлена працями Пастернака, Даниловнча, В. Січинського, Археологічними збірниками, тощо. Статистика — працями Центрального Статистичного Управління, статистичними збірниками, як напр., «Україна», «Райони», працями Кубійовнча, М. Кордуби, Олесевича, Щербини, В. Охрімовнча («З поля національної статистики Галичини»), М. Порша («Робітництво України»), Ю. Павликовського («Населення Галичини»), А. Хоменка («Населення України 1897—1927»), Авдієнка («Загальне навчання»), І. Шнмоновнча («Західна Україна. Територія і населення»), та б. ін. З історії українського права, праці А. Яковлева («Українсько-московські договори XVII—XVIII в. в. та б. ін.), С. Шелухна («Іст.-правні підстави Української державности» та ін.), Р. Лашенка («Литовський статут, яко пам'ятник українського права», «Історія укра-

*) Єдиний примірник видання, наклад якого було польською владою знищено. Опис цього примірника подано в журналі „Українська Книжка“, Львів, 1937.

інського права»), С. Дністрянського та чимало ін. також Збірники, Праці (напр., «Праці комісії для вивчення західно-руського та українського права»), тут же збірники законів, конституцій, тощо.

Крім вказаних галузів в книгозбірні заступлені видання на теми суспільствознавства, публіцистики, книгознавства та ін.

Окрему увагу при поповнюванні книгозбірні звернено на брошури та т. зв. метелики, що легко виходять з обігу, загублюються і вже за короткий час тяжко буває їх здобути при студіях того чи іншого питання чи для ознайомлення з видавничою продукцією того чи іншого часу. Зокрема звернено увагу на видання, що виходили перед світовою війною, як напр., «Благотворительного Общества издания общепользных и дешевых книг» (Благодійного Товариства в Петербурзі), видання «Лан», «Часу», «Криниці», «Вернигори», «Союзу Визволення України» та ін. як також на видання останніх часів на українських землях, що в формі брошурок чи метеликів виходили в Галичині, на еміграції та за Океаном.

Особисті бібліотечні збірки. Як було вже згадано, книгозбірня Українського Історичного Кабінету має в своїй складі підвідділ поодиноких осіб, що склалися у зв'язку з потребами їх власників при їх наукових працях, що й відбилися на сторінках книг, брошур чи часописів. Є це різного роду помітки, уваги, додатки, тощо, які дають чимало матеріалу для житепису та перебігу студій власника збірки. Особливого значіння в цьому випадку набирає подарована Українському Історичному Кабінету бібліотечна збірка проф. С. Шелухина, що кількістю поміток і зауважень подвоює цінність зібраних в ній книг і брошур. Серед тих поміток можна зустріти багато цінного матеріалу, що подекуди вливається в цілі дискусійні замітки. Все це дає чимало цінних додатків та фактичних поправок до тексту, як також яскраво характеризує становище, в тому чи іншому питанні, автора заміток.

Не менш цінними з цього погляду є бібліотечні збірки В. Липинського та М. Шаповала, хоч кількістю таких поміток і зауважень далеко відстають від попередньої.

Журнали. Доба і характер органів. Подібно до книг, брошур чи збірок, що входять до складу книгозбірні, журнали так само сягають в часі видання полсвини минулого століття, проходять часи революції, українського державного життя та обіймають пізніші часи до останніх років. Переважно є це річнірки зкомплектовані в повному виданні. В меншій кількості розрізнені річнірки, що поступово поповнюються новими поступленнями. З перших можна тут вказати на низку органів з минулого століття та часів перед світовою війною. Перелік всіх їх вимагає окремого огляду, але тут вкажемо лише на деякі з них, як напр., — «Пчоло» 1849 р., «Нн-

ва», — 1865 р., «Правда» — починаючи від р. 1869 і далі, «Зоря» (Львівська) з 1880 р. і до кінця, «Літературно-Науковий Вістник» від р. 1899 і до кінця, «Зерна», 1888, «Руська Хата», 1905 р., «Світ», 1906/7, «Громада» (Женевська), «Українська Хата» з 1909 р. і далі, «Украинская Жизнь», «Украинский Вестник» 1906, «Дзвін» (1913—14), «Ілюстрована Україна» 1913—14, «Жите» 1912—14 р., «Жите і Слово», «Село» 1909—1911, «Сяйво», «Україна» 1914, 1917 і пізніші роки. »Ruthenische Revue«, »Ukrain. Rundschau« а низка інших видань, що переходять до видань за української державности («Вістник Закоїв», «Наше Минуле», «Світ», «Народня справа», «Гедз», «Шлях» та ін.) і зрештою доходять до видань, що виходили в пізніших і останніх роках на українських землях і на еміграції.

Поступали вони з одного боку, як дар поодиноких осіб чи організацій, а з другого — так само, як дар, від редакцій. Щоби мати уявлення про ці поступлення подаємо дещо за рр. 1937—39: Вільне Козацтво (Прага—Париж), Вісти Етнографічного Товариства Підкарпатської Русі (Мукачево), Вісти Українського Технічно-Господарського Інституту (Подєбради), Вістник Станіславівської Епархії (Станіславів), Вістник Українського Товариства Просвіта у Загребі (Загреб), Висть (Львів), Вогні (Львів), Геть з большевизмом (Львів), Господарсько-Кооперативний Часоспис (Львів), Гуртуймося, Далекий Схід (Харбін), Дзвіночок (Львів), Дзвони (Львів), Дитяча Зірка (Ржевніці), Добрий Пастир (Станіславів), Дорога (Львів), Єдність (Брно), Жіночий Голос (Львів), Живе Слово (Львів), Життя і Знання (Львів), Життя і Право (Львів), Життя і Слово (Дрогобич), Зоря (Сан Пауло), За Незалежність (Варшава), За Україну (Београд), Золоті Ворота (Ржевніці), Казакія (Прага), Камєнярі (Львів), Карпатська Молодь (В. Копаня — Карп. Україна), Комар (Львів), Кооперативне Молочарство (Львів), Кооперативна Республіка (Львів), Лікарський Вістник (Львів), Літопис Червоної Калини (Львів), Лицарство Прєсвятої Богородиці (Львів), Львівські Архієпархіяльні Відомости (Львів), Малі Друзі (Львів), Ми (Варшава), Молодняк (Львів), Мочари (Нєресниця — Карп. Україна), Назустріч (Львів), Напередодні (Львів), На Сліді (Львів), Нація в Поході (Берлін), Наша Батьківщина (Львів), Наша Культура (Варшава), Наш Приятель (Львів), Наше Слово (Париж), Наша Школа (Ужгород), Обрії (Львів), Око (Нью-Йорк), Під Прапором Просвіти (Львів), Пластові Вісти (Прага), Розпєжте се (Прага), Пробоем (Прага), Problemy Europy Wschodniej (Варшава), Promethée (Париж), La Revue de Promethée (Париж), Просвіта (Львів), Прозри (Станіславів), Рідна Мова (Варшава), Рідна Школа (Львів), Робітничі Вісти (Львів), Самоосвітник (Львів), Самоосвітник (Прудєнтополіс), Світ Дитини (Львів), Світло (Мукачево), Сільський Господар (Львів), Скоб (Париж), Соکیلські

Вісти (Львів), Службовик (Львів), Табор (Каліш—Варшава), The Trident (Нью-Йорк), Тризуб (Париж), Трудова Україна (Прага), Точило (Вінніпег), Українське Дошкілля (Львів), Українська Дійсність (Прага), Український Інвалід (Львів), Українська Книжка (Львів), Українська Музика (Стрий), Український Театр (Прага), Українське Юнацтво (Львів), Учительський Голос (Ужгород), Хліборобська Молодь (Львів), Хрест Меча (Львів), Церква і Нарід (Кременець — Волинь), Черноморець (Прага), Шлях (Луцьке), Шлях Молоді (Львів), На Відсіч (Берлін) та ін.

Крім того поповнено виданнями за вказані роки поступлень від різних осіб таким журналами: «Вістник Української Громади» (Париж), «Народні Вісти» (Париж), «Українська Воля» (Париж), «Українська Родина» (Прага), «Жінка» (Львів), «Жіноча Доля» (Львів), «Українка» (Львів), «Громадянка» (Львів), «Жіноча Воля» (Львів), Ukrainian Tribune and Review (Edmonton)

Поступлення періодичних видань (журналів і газет) за роки 1937—39 обіймають коло 85% всіх назв преси, що виходила за цей час на українських землях поза СРСР і на еміграції. До цього треба додати низку бюлетенів, як в українській, так в чужих мовах та різного роду «Вістей», що подекуди носять характер журнальний, подекуди газетний.

Щодо журналів сов. України то заступлені вони головним чином виданнями до р. 1935, а саме:

«Арена», «Архівна справа», «Безвірник», «Бібліологічні Вісти», «Бюлетень Державного Видавництва України», «Бюлетень Київської Секції Наукових Робітників», «Бюлетень Центрального Архівного Управління», «Вісти Всеукраїнської Академії Наук», «Вістник Природознавства», «Всесвіт», «Гарт», «Глобус», «Дитячий Рух», «Життя і Революція», «Журнал бібліотекознавства і бібліографії», «За грамоту», «Записки Етнографічного Товариства», «За сто літ», «Західня Україна», «Знання», «Зоря» (Дніпропетровське), «Інформаційний бюлетень Вукоспілки», «Книжний Вістник», «Комунарка України», Кооперативне Будівництво», «Кооперативна Думка», «Кооперативно-Освітній Робітник», «Кооперативний Шлях», «Краєзнавство», «Критика», «Літопис Революції», «Літопис Українського Друку», «Молодняк», «Народне господарство України», «Нова Громада», «Пасічник» (Прилуки), «Побут», «Полтавський Селянин» (Полтава), «Радянський Книгар», «Радянська Освіта», «Рідна Церква», «Сільсько-Господарський Інфор. Бюлетень», «Сільсько-Господарська Освіта», «Статистичний Бюлетень» (Одеса), «Україна», «Український Ветеринарний Вістник», «Червоний Клич», «Червоний Перець», «Червоне Право», «Червоний Юрист», «Червоний Шлях», «Шлях Освіта» та ін.

Рукописні журнали.

У збірках українських журналів окреме місце займають рукописні ви-

дання, що поділяються на 1) рукописні журнали військові, 2) рукописні журнали еміграційні взагалі і 3) рукописні журнали української молоді.

Є це органи, що виходили в дуже обмеженій кількості, писані рукою, друковані на машинці, відбивані на цикльостилі чи в літографії.

Військові рукописні журнали виходили на військових фронтах, в таборах інтернованих, як також на еміграції. За часом сягають вони ще світової війни (органи У. С. С.), потім військових акцій та військового життя за часів української державности, доходячи до останніх років.

За змістом є це в більшій кількості сатирично-гумористичні, а далі — літературні, кооперативні, спеціально-військові, як наприклад, що переходять в Українському Історичному Кабінеті: «Аванс» (сатир.-гумористичний. 1920), «Альманах» (Літер.-військовий журнал К—Осв. від. 4. Київської дивізії. Олександрів. 1921), «Будяк» (гумор і сатира. Ланцут. 1921), «Вісти» (фронт. листок 6. Стріл. дивізії), «Вістник» 3. Інженерного Курія. (Каліш, 1921), «Військова Думка» (вид. гуртка старшин Генер. Штабу. Ченстохів, 1921), «Військова справа» (Париж. 1927—28), «Вояк» (Брюссель), «Голос Табора», «Грімаса» (літучий таборовий юмористичний журнал), «Джерело» (тижневик «Просвіти», 21 стр. курія 3. Залізної дивізії, Каліш), «Жало» (гумор. 1920), «За дротом» (вид. Т-ва «Просвіта» школи підстаршин 7. бригадн 3. дивізії. Каліш), «Запорожець» (літерат.-науковий тижневик війська Запорожського, р. 1920—21), «За Україну», (літературний журнал 3. Залізної Стр. Дивізії. Каліш. 1921), «Зідиця» (часопис кооперації, культури і освіти. Олександрів. 1921), «Камедула» (гумористичний. Ліберець. 1920), «Козацька Думка» (вид. Т-ва «Просвіта» 19. Стр. Курія. 1921), «Колочка» (гумористичний, р. 1920), «Колочки» (сатир.-гумор.), «Нове Життя» (часопис 6. Стрілецької Дивізії. Олександрів), «Наша Зоря» (Військово-літературний журнал. Ланцут. 1920), «Нове Слово» (вид. групи 3. Залізної дивізії. Каліш), «Око» (літерат. тижневик 2. стріл. дивізії. Каліш. 1921), «Окріп» (сатирично-гумор. журнал 4. Київської дивізії. Олександрів), «Полинь» (гумористичний журнал стрільців 6. Стоїл. дивізії. 1921), «Ранок» (вид. ініціативної групи старшин Ген. Штабу. Ченстохів, 1921), «Самохотник» (гумористично-сатиричний часопис Кошу У. С. С., р. 1915—17), «Сич» (сатирично-гумор. літературний журнал. Каліш. 1921), «Український Стоїлець» (Німецьке Яблоніє. 1920), «Український Стоїлець» (Йозефів. 1921), «Характерик» (вид. Культ. освіт. відділу Штабу 6. Стріл. Дивізії) та ін.

Щодо рукописних часописів української еміграції, то виходили вони з боку технічного подібно до попередніх, військових часописів. Деякі з них в такому вигляді існували протягом дов-

шого чи коротшого часу, переходячи потім на звичайний друк, деякі закінчували своє існування вже в формі рукописних публікацій, але в більшості були це видання рукописи в цілому (машинний друк, літографія, цикльостиль). Подаємо тут перегляд деяких видавць, що перекладаються в Українському Історичному Кабінеті:

«Боротьба» (Прага), «Братиславський Вістник» (Братислава), «Буковина» (Прага), «Бюлетень Закордонного Бюро Української Радикально-Демократичної Партії» (Прага), «Бюлетень Товариства Прихильників Української Господ. Академії», «Бюлетень Спілки українських інженерів на Словацьщині», «Бюлетень Гетьманської Управи» (Берлін), «Бюлетень опозиційної групи Українського Народного Союзу», «Бюлетень Центрального Виконавчого Комітету Представників Української Еміграції в Ч. С. Р.» (Прага), «Бюлетень Українського Громадського Видавничого Фонду» (Прага), «Бюлетень Українського Пресового Бюро в Ч. С. Р.» (Прага), «Bulletin du Parti Ukrainien S-R à l'étranger» (Прага), «Вартовий (Прага) «Вісти Українського Технічно-Господарського Інституту позаочного навчання в Подебрадах» (Подебради), «Вістник Українського Робітничого Університету (Прага), »Bulletin Československý» Вістник Української Робітничої Спілки» (Кіютанж), «Вістник Українського Комітету» (Прага), «Вістник Народної Української Ради» (Прага, число 2), «Вістник УПСР» (Прага), «Вістник Української Громади» (Паонж), «Вістник Української Національної Ради в Канаді», «Вісти Союзу Українських Емігрантських Організацій в Ч. С. Р.» (Прага), «Вісти Українського Наукового Інституту в Берліні» (Берлін), «Вояк» (Брюсель), «Вперед» (Прага), «Гедз» (Прага), «Думки Гетьманця», «Єдність» (Брно), «Еней» (Подебради), «Життя» (Прага, 1924 р.), «Журавлі» (Брно), «Журнал Шкільного Листування» (Подебради), «За Україну» (Білград), «Змагання» (Прага), «Інформаційний Бюлетень Української Книгозбірні - читальні імені Т. Шевченка» (Прага), «Інформаційний Листок Української Громади в ЧСР» (Прага), «Karpatoukrajinská Pressa (K.U.P.) (Praha) «Книголюб» (Прага), «Колючки» (Варшава), «Лицарі України», «Луна», «Люшия» (Прага), «Молодий Агроном» (Подебради), «На Відсіч» (Берлін), «На Чужині» (Прага), «Наша Громада» (Подебради), «Наша Спілка» (Прага, 1925), «Наше Слово» (Париж), «Нове Життя» (Прага), «Новий Віхоть» (Прага), «Le Nouvelles...» (Прага), «Політичний Інформаційний Бюлетень», «Робітничий Голос» (Прага), «Сатирикони» (Прага), «Село» (Подебради), «Селянська Справа» (Прага), «Січ» (Прага), «Спудей» (Прага), «Трудова Україна» (Прага), «Українська Дійсність» (Прага), «Український Економіст» (Подебради), «Український Капіталіст» (Прага), «Українське Книгознавство», «Українська Кореспонденція» (Прага), «Український

Робітник» (Прага), «Українська пресова служба» (Берлін), «Ukrainiská Korespondence» (Praha), «Ukrainische Kulturberichte» (Berlin), «Ukrainiský Přehled» (Praha), «Ukrainian Press Service» (New York), «Ukrainischer Pressedienst» (Berlin), «Ukrainian Bureau» (Washington), «Ukrainian Bureau» (London), «Чорноморець» (Прага) та чимало ін.

Не меншу цінність має збірка рукописних журналів української молоді, видання яких обіймає часи від 1920 року до останніх років. Є це журнали, що так само виходили писані рукою, друковані на машинці та відбивані на цикльостилі або в літографії. Переважило це дуже рідкі, а подекуди цілком одинокі примірники, кількість накладу яких, починаючи від одного примірника, рідко коли перевищувала десяток — другий, а ще рідше було, коли якийсь з тих органів досягав накладу в одиу-дві соток. В більшій кількості це органи, що поза збіркою Українського Історичного Кабінету майже ніде вже неможна зустріти, а деякі з них взагалі є одинокими, що тут переховуються.

Щодо характеру і змісту цих журналів то майже виключно є це органи, що їх видавала і заповнювала змістом сама молодь від найменшого віку до старшого, часом при допомозі виховників, керовників чи взагалі педагогічних сил школи або тієї чи іншої організації чи закладу. Є це журнали шкільні, дитячих організацій (клубів, гуртків тощо), притулків, Українського Пласту, як також і поодиноких дітей — видавицтв.*)

Газетний відділ.

Газетний відділ, що творить в Українському Історичному Кабінеті самостійну цілість, складається зі збірок газет більшої чи меншої насиченості. Охоплюють вони видання, що характеризують суспільно-національне життя українського народу:

1) *в добу перед світовою війною 1914 року.* Є це в першу чергу органи, що виходили в таких центрах українського життя, як Київ, Львів, Харків, видання думських фракцій у Петербурзі та органи, що виходили по-за Океаном.

На першому місці треба тут відзначити такі органи, як «Рада» (Київ) та «Діло» (Львів), центральні органи укр. суспільно-національн. життя. Далі йдуть такі, як «Громадський Голос» (Львів, р. р. 1907—1912), «Голос Народу» (Львів), «Земля і Воля» (Львів, 1908), «Зоря» (Квоитба, 1907), «Канадійський Фармер» (Вінніпег, 1908), «Канада» (Вінніпег, 1909—1913), «Коломийське Слово» (Коломия, 1914), «Нове Життя» (1908—1913), «Нове Слово» (Львів, 1912), «Нове Слово» (Львів, 1913), «Народна Воля» (Оліфант, Па, 1911—1912), «Народна Воля» (Скоентон, 1913), «Правда» (Львів, 1909), «Правда» (Женева, 1908), «Праця» (Львів, 1914), «Робітник» (Дет-

*) Огляд цих часописів було подано в праці Арк. Животка п. п. «Рукописні часописи української молоді», що вийшла у Львові 1938. р.

ройт, 1914), «Руслан» (Львів, р. р. 1907, 1908, 1909, 1911, 1912, 1913), «Рідна Справа» (Петербург, 1906), «Робочий Народ» (Вінніпег, 1912), «Станіславівські Вісти» (Станіславів, 1912, 1913), «Свобода» (Джерзі Сіти, 1908, 1909, 1912), «Хлопський Параграф» (1909—1910), «Червоний Прапор» (Вінніпег, 1911) та ін.

2) *за світової війни р. р. 1914—1917*. З органів цього часу відзначаємо такі, як «Вістник Визволення України» (Відень), «Діло» (Львів, 1916), «Гайдамаки» (Трентон, 1916), «Народна Воля» (Скрентон, 1916), «Робітник» (Детройт, 1915), «Робітник» (Клівленд, 1916), «Робітниче Слово» (Торонто, 1916), «Робочий Народ» (Вінніпег, 1915), «Свобода» (Відень, 1915), «Свобода» (Джерзі Сіти, 1916), «Слово» (Харків, 1915), «Українське Слово» (Львів, 1916), «Українische Nachrichten» та ін. Крім того таборіві видання: «Громадська Думка», «Вільне Слово» та ін.

3) *за Української державности (1917—1920 р. р.)*. Органи цього часу обіймають собою видання в поодиноких українських землях та заокеанських колоній, охоплюючи, як видання центрального характеру, так довгу низку місцевих.

Подаємо тут деякі з тих, що їх зібрано в Українському Історичному Кабінеті:

«Боротьба» (вих. тижнево, Київ, 1917), «Боротьба» (вих. тижнево, а потім тричі на тиждень, Кам'янець на Поділлі, 1919), «Бюлетень Інформаційного Бюро Народнього Міністерства Шляхів» (вих. щодня, Казятин—Жмеринка, 1919), «Бюлетень Інспекції нац.-культурно-політ. справ, 1919), «Бюлетень Інформаційного Відділу Міністерства Земельних Справ» (1919), «Відродження» (вих. щодня, Київ, 1918), «Вільне Життя» (вих. щодня, Одеса, 1918), «Вільне Слово» (виходить щоденно, Жмеринка, 1918), «Вільна Україна» (вих. щодня, Рівне, 1919), «Вільна Україна» (спеціальний випуск. Рівне, 1919), «Вістник Міністерства Ісповідань У. Н. Р.», «Вістник Головного Комісаріату Уряду У. Н. Р. (Житомир, 1920), «Вістник Кубаїського Краєвого Правительства» (вих. щодня, Сочі, 1920), «Вістник Цивільної Управи (Кам'янець на Поділлі, 1919), «Вістник Української Народньої Республіки» (вих. щодня, з ч. 45 виходить неперіодично, Київ—Кам'янець на Поділлі—Вінниця, 1918, 1919), «Вістник Українського Військового Генерального Комітету» (Київ, 1917), «Вістник Союзу Визволення України» (вих. щотижня, Відень, 1917), «Воля» (вих. щотижня, Станіславів, 1919), «Вперед» (вих. тричі на тиждень, Львів, 1918), «Вперед» (вих. щодня, Львів, 1919), «Вперед» (вих. щодня, Львів, 1920), «Гайдамаки» (вих. тижнево, Трентон, 1917, 1918), «Галлицький Голос» (вих. раз на тиждень, Кам'янець на Поділлі, 1919), «Голос з над Буга» (вих. раз на тиждень, Сокаль, 1919), «Громада» (вих.

Житомир, 1920), «Громадська Думка» (вих. щодня, Львів, 1920), «Громадський Голос» (вих. раз на тиждень, Коломия, 1919), «Громадське Слово» (Київ, 1920), «День Дитини» (одиоднівка, Кам'янець на Поділля, 1920), «Дзвін» (одиоднівка, Львів, 1920), «Дзвін» (вих. щодня, Здолбуново, 1919), «Діло» (Львів, 1917, 1920), «Дніпро» (вих. двічі на тиждень, Херсон, 1918), «Доля» (виходить в міру потреби вечором, Перемишль, 1918), «Земля і Воля» (вих. щотижня, Львів, 1920), «Золочівське Слово» (вих. двічі на тиждень, Золочів, 1918, 1919), «Козацький Голос» (вих. двічі на тиждень, Каміка Стр., 1919), «Козацька Думка» (1920), «Київські Губерніяльні Вісти» (вих. тричі на тиждень, Київ, 1918), «Комуніст» (америк., 1920), «Комуністичний Світ» (вих. раз на місяць, 1920), «Молодая Украина» (вих. щодня, Одеса, 1918), «Надія України» (вих. щодня, Рівне, 1919), «Народ» (вих. раз на тиждень, а потім щодня, Станіславів, 1919), «Народ» (вих. два рази на тиждень, Ужгород, 1920), «Народ» (вих. раз на тиждень, Нью-Йорк, 1917), «Народне Слово» (вих. раз на тиждень, Пітсбург, Па, 1919, 1920), «Народня Воля» (вих. щодня, Київ, 1917), «Народня Воля» (вих. щодня, Київ, 1919), «Народня Воля» (вих. тричі на тиждень, Скремтон, 1917, 1918, 1919), «Наш Голос» (вих. тижнево, Перемишль, 1919), «Наша Думка» (вих. раз на тиждень, Київ, 1918), «Наша Земля» (вих. раз на тиждень, Чортків, 1918—1919), «Наша Правда» (вих. тричі на тиждень, Штаб Дієвої Армії У. Н. Р., 1920), «Наш Путь» (вих. щодня, Київ, 1918—1919), «Наш Шлях» (вих. щодня, Кам'янець на Поділля, 1919—1920), «Недѣля» (вих. раз на тиждень, Будапешт, 1919), «Нова Доба» (вих. раз на тиждень, Відень, 1920), «Нова Рада» (вих. щодня, Київ, 1917, 1918, 1919), «Нова Рада» (вих. щодня, Львів, 1919), «Нова Україна» (вих. щодня, Кам'янець на Поділля, 1919), «Нове Життя» (вих. щодня, Станіславів, 1918, 1919), «Нове Слово» (вих. раз на тиждень, Берлін, 1920), «Новий Час» (Львів, 1919), «Новости» (Львів, 1917), «Останні Новини» (Кам'янець на Поділля, 1919), «Покутський Вістник» (вих. двічі на тиждень, Коломия, 1918), «Поступ» (вих. двічі на місяць, Тарнів, 1920), «Правда» (вих. раз на тиждень, Львів, 1920), «Праця» (вих. двічі на місяць, Відень, 1918), «Республіка» (Станіславів, 1919), «Республіканець» (вих. раз на тиждень, Станіславів, 1919), «Республіканські Вісти» (вих. щодня, Вінниця, 1918), «Робітник» (вих. тричі на тиждень, Хаоків, 1917), «Робітник» (вих. щодня, Клівленд, Огайо, 1917, 1918, 1919), «Робітнич Газета» (вих. щодня, Київ, 1917, 1918, 1919), «Робітниче Слово» (вих. щотижня, Торонто, 1918), «Робочий Народ» (вих. двічі на тиждень, Вінніпег, 1918), «Руська Правда» (вих. тижнево, Мукачєво, 1919), «Русько-Крайська Правда» (вих. раз на тиждень, Мукачєво, 1919), «Самостійник» (вих. тижнево, Київ, 1918), «Сво-щодня, Кам'янець на Поділля, 1919), «Громада» (вих. щоденно,

бода» (Станіславів, 1919), «Свобода» (вих. тричі на тиждень, Джерзі Сіті, 1917, 1918, 1919, 1920), «Січовий Голос» (вих. раз на тиждень, Коломия, 1918, 1919), «Слово» (вих. щодня, Камянець на Поділля, 1920), «Столчний Голос» (вих. щодня, Київ, 1919), «Станок» (друковано на чайн. бандеролі, Одеса, 1920), «Стрілець» (вих. тижнево, Станіславів, 1919), «Стрілецька Вістка» (Постій у Балті, 1920), «Трибуна» (вих. щодня, Київ, 1919), «Трудова Громада» (вих. щодня, Камянець на Поділля, 1919, 1920), «Трудова Республіка» (Вінниця, 1919), «Україна» (вих. щодня, Вінниця, 1920), «Україна» (вих. щодня, Камянець на Поділля, 1919), «Україна» (Станіславів, 1920), «Україна» (вих. тижнево, Чикаго, 1917, 1920), «Українські Вісти» (вих. щодня, Тернопіль, 1919), «Українська Газета» (Нью-Йорк, 1919), «Українське Гасло» (Прокскурів, 1920), «Український Голос» (вих. тижнево, Вінніпег, 1917, 1919, 1920), «Український Козак» (вих. щоденно, Ралзівідів, 1919), «Український Прапор» (вих. двічі на тиждень, Відень, 1919, 1920), «Українська Республіка» (Париж, 1920), «Українські Робітничі Вісти» (вих. тричі на тиждень, Вінніпег, 1919, 1920), «Українська Робітнича Газета» (вих. тижнево, Перемишль, 1918), «Український Січовий Стрілець» (вих. раз на тиждень, Київ, 1918), «Українське Слово» (Камянець на Поділля, 1919), «Українське Слово» (вих. щотижня, Рівне—Житомир, 1920), «Українське Слово» (вих. щодня, Станіславів—Камянець на Поділля, 1920), «Українське Слово» (вих. щодня, Львів, 1918), «Українська Ставка» (Київ—Вінниця, 1919), «Український Стрілець» (вих. тричі на тиждень, Камянець на Поділля, 1919), «Український Тижневик» (вих. щотижня, Вінниця—Київ, 1919), «Українські Щоденні Вісти» (вих. щодня, Нью-Йорк, 1920), «Червона Україна» (вих. раз на тиждень, Будапешт, 1919), «Чорноморський Українець» (вих. щодня, Новоросійськ, 1918), «Шлях» (вих. двічі на тиждень, Зальцведель, 1920).

4) *часи від 1920—1939 р. р.*, що обіймають собою видання:

а) Сов. України, з яких в першу чергу такі центральні органи, як «Вісти», «Пролетарська Правда», та низка інших, головним чином, провінціальних видань. Тут же видання, що виходили на українських землях, що входять до складу сов. Росії (Р. С. Ф. С. Р.).

б) Українських земель по-за СССР та українських кольоній в роках 1921—1939.

в) Української еміграції.

Видання зазначені в двох точках (українських земель по-за СССР, українських кольоній та української еміграції) заступлені в газетних збірках Українського Історичного Кабінету, за роки 1921—1939 виходили помімо українських земель (Галичина, Буковина, Карпатська Україна) та кольоній, зокрема бач-

ванських (Югославія), в таких країнах, як Австрія, Болгарія Італія, Німеччина, б. Чехословаччина, Швейцарія, Франція, Англія, Хина, Маїжуко, тощо, як також видання заокеанські (Сполучені Держави, Канада, Аргентина, Бразилія та ін.).

Напрямок, програм і завдання всіх згаданих газетних видань обіймають собою в повній мірі ціле суспільно-національне життя українського народу за вказаний час, як також і охоплюють спеціальні питання в галузях: господарській, релігійно-церковній, педагогічній, спортивній тощо.

Умови, в яких збиралися і поповнювалися всі збірки газетного відділу Українського Історичного Кабінету не були нормальними і мало сприяли, щоби зробити ці збірки повними, але й те, що було протягом десяти років праці зібрано, дає вже чимало матеріалу для студій українського життя, особливо, коли мати на увазі студії українських земель за кордоном. До цього треба додати ще одну цінну рису цього відділу а саме: газети, що виходять закордоном переважно видаються в умовах, які не сприяють творенню редакційних архівів газет. Часто буває так, що по припиненню видання в найближчих часах сама редакція немає у себе збірки своєї газети. Тому Український Історичний Кабінет звертає особливу увагу на те, щоби як найповніше зібрати такі видання та відповідно їх переховувати, як для сучасного, так і майбутнього дослідника життя і праці української еміграції.

Як журнали, так і газети в подавляючій своїй кількості поступають до Українського Історичного Кабінету в дар від одиноких осіб, організацій та від редакцій.

При цьому подаємо список газет видання останніх трьох років (1937—38), що поступили до Українського Історичного Кабінету від редакцій:

Авангард (Коломия), Америка (Філадельфія), Батьківщина (Львів), Боротьба (Коломия), Вісті (Київ), Віра і Наука (Коломия), Вперед (Торонто), Вперед (Ужгород), Голос (Львів), Гомін Краю, Голос з над Буга (Сокаль), Громадський Голос (Львів), Діло (Львів), Дніпро (Коломия), Дніпро (Філадельфія), Зборівські Вісті (Зборів), Земля і Воля (Ужгород), Зоря (С-Пауло), Канадійський Ранок (Вінніпег), Канадійській Фармер (Вінніпег) *Katratsko-ukrajinská Svoboda* (Прага), Лемко (Нью-Йорк), Народна Воля (Скрентон), Народне Здоровля (Львів), Народне Слово (Пітсбург), Націоналіст (Нью-Йорк), Наш Клич (Буенос Айрес), Наш Лемко (Львів), Наш Прапор (Львів), Наш Стяг (Чикаго), Неділя (Львів), Нова Зоря (Львів), Нова Пора (Детройт), Нова Свобода (Ужгород-Хуст), Новий Час (Львів), Новий Шлях (Саскатун), Нове Життя (Оліфант, Па), Нове Слово (Львів), Правда (Вінніпег), Праця (Прудейтополіс), Рада (Чернівці), Рідне Слово (Р. Керестур), Робітничий Голос (Львів), Руски Новини (Р. Керестур), Самостійність (Чернівці), Свобода (Д. Сіти Н. Й.), Свобода (Львів), Свобода

(Ужгород), Селянські Вісти (Коломия), Січовий Клич (Нью-Йорк), Стяг (Станіславів), Торгівля і Промисл (Львів), Україна (Нью-Йорк), Українські Вісти (Львів), Український Голос (Вінніпег), Український Емігрант (Львів), Український Робітник (Торонто), Український Самостійник (Прага), Українське Слово (Яворів), Українське Слово (Ужгород), Український Шлях (Рихнов б. Яблон.), Український Хлібороб (Куритіба), Хлібороб (Куритіба - Бразил.), Час (Чернівці), Як на Долоні (Львів) та ін.

Крім того — поступлення видаць тих же років від поодиноких осіб: — «Волинське Слово» (Луцьке), «Вѣстник» (Пітсбург), «Українське Слово» (Париж).

Газети сов. України заступлені в Українському Історичному Кабінеті помімо вказаних вище «Вістей» більшою кількістю центральними і провінціальними органами до 1935 р.

Україніка.

Окреме місце серед матеріалів Українського Історичного Кабінету займають збірки україніки — чужеземних видаць та праць чужо-національних авторів. Обіймають вони, як видання книжкового (в тому числі брошури), так журнальн. і газетного типу. На можливо повніше зібрання цих видаць Українським Історичним Кабінетом звертається особливу увагу. Протягом часу праці Українського Історичного Кабінету пощастило створити вже поважну збірку цих видаць, до якої входять, як старші видання, так новіші. Між старшими виданнями зустрічаються тут видання, що сягають кінця XVIIIст., з яких між іншим варто згадати *Decretum Tripartitum . . Regni Ungariae*, переходять через XIX стол., як напр., польський часопис *»Przijaćiel Domowu«* з років 1850—1853, що містить на своїх сторінках чимало матеріалу з української історії на етнографії, *Dodatek tygodniowy przy gazecie Lwówskiej»* (1858-60) та ін. В більш. кільк. заступл. видання за світової війни та за пізніші часи. Є це самостійні видання загально-інформаційного, а подекуди наукового характеру та відгуки на українське життя і події на сторінках преси в формі статей та більших чи менших заміток.

Подібно до інших збірок Українського Історичного Кабінету, збірка україніки так само, як кількістю, так і своїм змістом, потребує окремого огляду. На цьому місці подаємо лише деякі імена тих наукових та публіцистичних сил з чужинців, які в такій чи іншій формі подали свої праці на теми історії українського краю та життя українського народу за останні часи. Були це:

S. Bankáló, J. Bidlo, Bidermann, R. Bondioli, A. Brawer, K. Бочкарева, V. Cejchan, M. Černý, J. Esich, E. Evain, L. François, Francesco Taddei, M. Gastone, K. Guenther, S. Goldelman, V. Charvat, M. Handelsman, M. Hildebrandt, Enrico Insa-

bato, K. Kadlec, L. Kuba, П. Красний, Lauro Mainardi, И. Лаппо, René Martel, J. Máchal, С. Mikulowska, A. Марголин, В. Мякотин, J. Nečas, М. Павлович, В. Саханев, J. Рурка, W. Scott, Henri Sérct, Jan Slavík, Hessel Tiltmann, Tsouloukidze, V. Tobolka, Roger Tisscrand, L. Wasilewski, F. Wertheimer, Ив. Шишманов, Jar. Vozka. O. Zetnek та багато інших.

Довгу низку уявляють з себе періодичні видання (журнали, газети), на сторінках яких появилися матеріали з українського життя, побуту українського народу, подій на українських землях тощо. Досить тут згадати бодай деякі органи, зібрані Українським Історичним Кабінетом, що в більшій чи меншій мірі відгукувалися на українське життя протягом останніх двох-трьох десятиліть. Є це органи: німецькі, французькі, англійські, італійські, бельгійські, американські, канадійські, чеські, словацькі, хорватські, словінські, болгарські, російські, польські, білоруські, турецькі та ін. у відповідних мовах. Зокрема відзначимо тут, напр., такі як:

Журнали: Akademie, Praha, 1914—15; Antievropa, Roma, 1932; Aufruf, Praha; Bulletin confederation of student Renaissance Movements in Czechoslovakia, 1924; Былое; The New Canadian, 1930; Le Correspondant, Paris, 1930, 1932; Deutsche Medizinische Wochenschr.; Eastern Europe, Paris, 1919; L'Europa Oriental, Roma; La Femme Slave, Prague; Głos Prawdy, Warszawa, 1927; Głos Wolyński. Łuck, 1922; Germanoslawica, 1931—1932; House of Commons Debates, Ottawa, 1931; Казачий Пугь, Прага; Камраї, М. Ostrava, 1930; Krytyka, Kraków, 1910—1911; Летопись Революции; Libra Illustrée, Bruxelles, 1933; Lidská Práva, Praha, 1930; Myśl, 1928; Myśl socjalistyczna, Kraków, 1907—1908; Le Monde Slave, Paris; Musica, Roma; Musical America, 1920; Muzeum, Lwów, 1909; Národopisný Věstník, Praha; Národnostní Obzor, Praha; La Nervic, Bruxelles; Nová Svoboda, Praha; Pestré Květy, Praha; Pestrý Týden, Praha; Право; Przeciswit, 1908—1912; Przegląd Wolyński, Łuck; Přítomnost, Praha; Polska Wschodnia, Kraków, 1931; Reflektor, Praha; Res Publica, Bruxelles; La Revue de Paris; Scott's, New York, 1929; Soviet Russia, Today, 1928; Slovanská Revue, Praha; Slovanský Přehled, Praha; Sociologická Revue, Brno; Le Soir Illustré, Bruxelles, 1939; The Slavonic Review; Sprawy Narodowościowe, Warszawa; Славянство, СПб, 1911; Славянській Мір, С.-Петербурґ, 1910; Славянская книга, Прага; Северный Кавказ; Соціаліст-Революціонер; Świat, Warszawa; Tout, Avers; Trn, Praha; Tribuna, 1906, 1907; Tvorba, Praha, 1928, 1930; Tribuna, 1906/7; Věstník domoviny zahraničních Čechoslováků, Praha, 1936; Wschód, Warszawa; Вестник Европы, 1888; Życie Wolyńia, Łuck, 1924; Жизнь Национальностей; Zemla Wolyńska, Łuck; Знамя России, Прага, 1934; Żol-

nierz Rewolucji, Warszawa, 1931; Časopis Národního Musea, Praha; Česká Mysl, Praha; Die Woche, Berlin, 1918; Vecinii Nostri, Bucuresti, 1921 та ін.

Газети:

Бельгійські: L'Avenir, La Dernière Heure, Journal de Bruges, Journal de Liège, Journal du Canton de Ciney, Gazette de Charleroi, La Gazette, Gazette de Centre, Les Nouvelles, Le Wallon, Le Pouppe, La Province, La Soir та ін.

Болгарські: La Bulgarie, Женски Гласъ, Литературенъ Гласъ, Македонія;

Канадійські: Free Press Evening Bulletin;

Литовські: Lietuvos Apžvalga — Littauische Rundschau.

Люксембург: Luxemburger Wort.

Німецькі: Fremdenblatt (Wien, 1916); Neue Freie Presse (Wien, 1914); Die Neue Zeit (Stanislaw, 1919); Der Neue Tag (Prag); Reichspost (Wien); Völkischer Beobachter (Berlin); Wiener Stimmen.

Польські: Czerwona gazeta (Budapest, 1919); Czas (Kraków), Dziennik Cieszyński (1913); Dzienik Kijowski; Gazeta Poznania (1911) Goniec Częstochowski (1920); Ilustrowany Kurijer Codzienny; Kurijer Lwowski (1916—17); Kurijer Warszawski, Kurijer Częstochowski (1921); Naprzód (1920); Trybuna Robotnicza (1924); Chwila, Znicz (Stan. 1919), Dzień (Lwów, 1919-20).

Російські: Возрождение, Дни, Киевлянини, Накаиуи, Одесский Листок, Парижский Вестник, Руль та ін.

Румунські: Calendarul, Cuvântul, Curentul, L'indépendance Roumaine, Ordinea, Ordinea Nová, Universul, Tschernowitzer Allgemeine Zeitung.

Французькі: Excelsior, L'ère Nouvelle, Le Journal, Le Matin Polonia, Le Populaire, Le Quotidien.

Чеські: A-Zet, České Slovo, Večerník Českého Slova, Českoslov. Republika, Hlas Východu, Lidové Noviny, Lidové Listy, Národní Listy, Národní Politika, Ostravský Kraj (1915), Právo Lidu, Večerník Práva Lidu, Podkarpatské Hlasy, Říšská Stráž, Samostatnost, Venkov — та довга низка інших, як центральних, так провінціальних.

Швейцарські: La Travail, La Tribune de Genève.

Югословянські: Jutro, Obzor (Зарєб); Родничко Зединство. Slovenec.

Крім вказаних — низка газет малярських, турецьких, американських тощо.

Зрештою різного роду чужоземні збірники, альманахи, календарі тощо, які так само відбивали на своїх сторінках в тій чи іншій формі українське життя (статті, переклади, образки тощо).

Збірка україніки створилася завдяки глибокому зрозумінню її ваги і значіння при студіях українського життя, поодинокими

представниками українського суспільства та організаціями за кордоном, що щиро відгукивалися своїми вкладками та дарами.

Обміночний фонд.

В кожній архівно-бібліотечній установі поважиу ролю відограє в її праці обміночний фонд, при допомозі якого провадиться поповнення збірок. Український Історичний Кабінет вже з самого початку своєї діяльності звернув увагу на створення такого фонду з повторних примірників, що до нього поступають. За цілий час праці, таким чином, пощастило створити в Кабінеті поважний своюю кількістю і змістом окремий відділ. Обіймає він збірки книг, брошур, збірників та періодичних видав журнального й газетного типу. До цього відділу належать повторні примірники з основного документального відділу, як напр., різного роду відозви, програми, запрошення, заклики, фотографії, плякати тощо. Метою створення цього відділу, як тобуло зазначено, є обміночна акція з іншими установами архівно-бібліотечного характеру та окремими особами, яку Український Історичний Кабінет розпочав і провадить її наскільки дозволяють технічні можливости. Перешкодою до ширшого розгорнення обміночної акції був брак технічних сил, яких потребує цей відділ з огляду на його поважний зріст. За останні роки зріст цей вилився в такі приблизні числові дані, як напр.:

1. Книг, брошур, збірників — зібрано було коло 2.000 різних назв.
2. Журналів — до трьох тисяч чисел різних назв.
3. Особливо багато газет, що нараховують кілька соток річників і досягають десятків тисяч чисел.

За часом видання обміночний матеріал сягає ще минулого століття, поступово збільшуючись за пізніші роки.

Рух матеріалів за десять років і стан на кінець 1939 року.

Рух поступлень всіх матеріалів за цілий час діяльності Українського Історичного Кабінету найліпше вказує таблиця за роками:

І. Документи:

1930 рік	поступило	43 аркушів
1931 „	„	7.070 „
1932 „	„	61.863 „
1933 „	„	2.488 „
1934 „	„	7.579 „
1935 „	„	3.860 „
1936 „	„	11.307 „
1937 „	„	17.578 „
1938 „	„	20.529 „
1939 „	„	79.098 „

Разом на кінець 1939 року 211.415 аркуш.

З цього куплено у різних осіб — 7.804 арк. (3,6%).

II. Книги, брошури, збірники:

рік	поступило	томів
1930	210	„
1931	641	„
1932	11.271	„
1933	1.710	„
1934	392	„
1935	211	„
1936	201	„
1937	238	„
1938	1.680	„
1939	3.183	„

Разом на кінець 1939 року 19.947 томів.

З цієї кількості куплено — 2.010 томів (9,9%).

III. Журнали:

рік	поступило	чисел
1930	694	„
1931	2.059	„
1932	4.354	„
1933	2.881	„
1934	1.905	„
1935	1.322	„
1936	591	„
1937	986	„
1938	890	„
1939	1.999	„

Разом — 1.705 річників 17.591 чисел

З них куплено — 251 чисел (1,4%).

IV. Газети:

рік	поступило	чисел
1930	1.832	„
1931	9.714	„
1932	40.810	„
1933	16.638	„
1934	3.686	„
1935	5.600	„
1936	3.653	„
1937	25.546	„
1938	44.722	„
1939	4.475	„

Разом — 1.151 річників, в яких 156.676 чисел

З того було куплено 21.094 чисел (18,07%).

Праця з матеріялами Студії.

Спосіб Увесь щойно зазначений матеріял
переховування і праця розміщено в Українському Історично-
з матеріялами. му Кабінеті в семи кімнатах, з яких
під книгозбірню відведено велику залю. Решта в останніх кімнатах, в яких переховується, як основні фонди, так і обмінний. *Документи* — переховуються в спеціально виготовлених впорядкованих скриньках (кардон) та в теках, укладених до шафів в порядку поступлення.

Збільшення поступлень поставило перед Українським Історичним Кабінетом справу заведення стелажного устаткування в формі спеціальних відділів з полицями, що замінили б шафи.

Після поступлення матеріялів одним із своїх завдань Український Історичний Кабінет ставить усунення всього, що шкідливо могло б відбитися на збереженню документів. Це значить в першу чергу — позбавлення документів від різного роду металевих прикріплювачів, як булавки, т. зв. «жабки», прошивачі, тощо. Часто буває, що документи поступають в пачках в згорнутому вигляді і перевязаними тоншим чи грубшим мотузком. В такому випадку завданням Українського Історичного Кабінету є усунити перевязку, що спричинюється до пошкодження через тертя і належно виправити поступлений матеріял, вклавши його до відповідних тек.

Не менш важливим своїм завданням ставить Український Історичний Кабінет фіксацію (консервування) документів. В матеріялах, що переховуються в Українському Історичному Кабінеті, як також, що наново поступають до нього, чимало є документів, писаних звичайним чи хемичним олівцем та атраментом гіршої якості (особливо документи часів 1919—20 р. р.), що підлягають вицвітанню, як також вже частково витерті. Зберігти всі ці документи, бодай, в такому стані, в якому вони до Українського Історич. Кабінету поступили, стоїть перед ним, як одно із невідкладних і головніших завдань, до виконання якого і приступлено, як до чергової архівної праці Кабінету. Звичайно, що маються тут на увазі документи, здані до Українського Історичного Кабінету в формі, приступній до них (серед них дар і переховування) або куплені ним. Інша справа з матеріялами, зданими на переховування в опечатаному вигляді або на умовах, що забезпечують за ними недоторканність протягом точно встановленого умовою часу. В таких випадках говорити про фіксацію не доводиться. Залишаються в тому вигляді, в якому були здані власником чи його заступником.

Всі документи, безпосередньо по здачі їх, реєструються в інвентарній книзі з коротким їх описом. Поступово, залежно від технічних умов і сил, провадиться після того класифікація документів за добою їх походження та ширший опис.

Так само до інвентарної книги записуються поступлення і депозитних фондів з вказівкою на умови їх передачі та на дату їх переховування. В разі депозитний фонд здається приступним для наукового користування, подається при запису його до інвентарної книги також і короткий опис зданих документів.

Книгозбірня, що обіймає собою, як то було вже зазначено — книги, брошури, збірники та періодіку журнального типу, має окреме приміщення у великій залі з відповідним для потреб книгозбірні устаткуванням. Поодинокі відділи книгозбірні, що носять імя тієї чи іншої особи займають тут окремо визначене місце.

Весь матеріал, що поступає до книгозбірні зараз же записується до інвентарної книги, після чого поступає до запису на картки до карткового каталогу. Картковий каталог складається з двох частин: алфавітний і систематичний. Алфавітний каталог в свою чергу поділяється на каталоги: 1) книг, брошур, збірників і 2) періодичних видань (журнали), що розпреділяються за назвами того чи іншого видання.

З огляду на те, що при поступленнях дуже багато буває видань розбитих, попсованих і старшого часу, Українським Історичним Кабінетом, в міру можливости, звертається увагу на опрау книг, брошур, як також поодиноких річників журналів.

Газети і праця з ними.

Як для книгозбірні, так і для газетного відділу Український Історичний Кабінет дбає про забезпечення відповідним устаткуванням з тим, щоби якомога зберігти поодинокі видання (річники і розпорошені числа). Після поступлення матеріалів газетного характеру, в першу чергу проваднться його розробка та класифікація за річниками і назвами видань. Розібраний так матеріал поступає до поодиноких тек, зроблених з товщого картону, що поповнюються, в разі браку чисел, з нових поступлень. Комплекти річників поступають до оправи.

Як в праці з документами, так і з газетним матеріалом та журналами, доводиться зустрічатися з виданнями, що потребують фіксації. Є це в першу чергу рукописні видання, а також, що головню трапляється серед газет, поодинокі примірники чисел, втерті і тяжкі, через те, для читання. Такі числа газет окремо відбираються і поступово приводяться до стану, в якому можна їх додати до того чи іншого річника чи збірки.

Український Історичний Кабінет і українське суспільство.

Щирий відгук українського суспільства на початках праці Українського Історичного Кабінету, на який було вже вказано, не тільки не зменшувався протягом цілого часу його діяльности, але ще з біль-

шою виразністю збільшувався. Допомога і довіря — це те, в чому виявився тісніший зв'язок між Українським Історичним Кабінетом і українським суспільством через його поодиноких представників та організацій і установ. Свідчать про це вже хоч би наведені тут числові данні руху матеріалів, що невпинно поступають до Українського Історичного Кабінету з різних сторін. Таке становище до діяльності Українського Історичного Кабінету з боку українського суспільства, зобов'язувало У. І. К., в свою чергу, до регулярної інформації його про свою працю і про рух поступлень матеріалів, як також про спосіб їх переховування. Проводилося це в різних формах, починаючи від інформаційних оглядів на сторінках преси і кінчаючи спільними нарадами. Протягом цілого часу діяльності Українського Історичного Кабінету таких інформаційних оглядів ним публіковано 12 та декілька дрібніших заміток, а то в таких органах, як «Діло», «Новий Час», «Час», «Український Тиждень» та ін.

Що року, також, подавано було окремі інформаційні огляди Товариству Охорони українських історичних пам'яток та іншим установам і організаціям, як в писемній формі, так на засіданнях, річних зборах, нарадах, безпосередньо через свого представника.

Зрештою, детальніе справоздання про діяльність Українського Історичного Кабінету, було подано представникам українського суспільства, організацій та установ і високих шкіл, на спеціальному зібранні, що відбулося з нагоди пяти років праці. Тодіж було переведено огляд всіх збірок та ознайомлено зі станом і способом переховування матеріалів.

Як наслідок такого зв'язку між діяльністю Українського Історичного Кабінету і суспільством, були з одного боку відгуки на сторінках преси, а з другого — відповідні постанови організацій, як також оцінка діяльності У. І. К. поважними представниками українського суспільства і українського наукового життя. Досить на цьому місці згадати, хоч би, вислів глибокого задоволення в оцінці діяльності Українського Історичного Кабінету ректором Українського Університету проф. О. Колесою, на зборах з нагоди пяти років праці. Тодіж, на сторінках журналу «Наша Культура», появилася спеціальна стаття професора (пізніш ректора Українського Університету) О. Мицюка, в якій подано ширший огляд та зробили оцінку діяльності такими словами:

«З глибоким задоволенням в день пятиліття я переглядав організацію Кабінету, його збірки. Ї не тільки я, але й останні гості-українці і чехи... присутні українські громадяне достаточ-но оцінили значіння Кабінету»... («Наша Культура» № 1 1937 року).

Зрештою прихильну оцінку діяльності не раз давало Товариство Охорони українських історичних пам'яток, вносячи на

своїх Загальних Зборах, на яких присвячувано було поважну увагу справі постановки охорони пам'яток, постанови з висловом подяки Українському Історичному Кабінету та його працівникам.

Відвідини.

Крім щойно згаданого зв'язку Українського Історичного Кабінету з українським суспільством, не менше значіння мають відвідини Кабінету, під час яких даються інформації та провадиться огляд збірок. Бувають ці відвідини, як індивідуального, так і колективного характеру. Індивідуальні відвідини відбуваються, як з метою інформативною, так наукових студій. Крім українців, протягом цілого часу діяльності Українського Історичного Кабінету, серед відвідувачів було також чимало чужинців, з яких дехто провадив довший чи коротший час свої студії, використовуючи книгозбірню та пресові збірки.

За останніх п'ять років, коли провадилася точна реєстрація відвідувачів, відбулося 1.408 відвідин, з яких 22% припадає на чужинців, в першу чергу представників чеського суспільства, після яких йдуть американські гості, німці, росіяни тощо. Зокрема з чужинців, які відвідували Український Історичний Кабінет з інформативною метою і з метою наукових студій був згаданий вже професор Колумбійського Університету в Нью-Йорку G. Robinson. Крім того відвідали Кабінет такі гості, як J. Aktinen-Karsikko (Фінляндія), Dr. Augsburg, prof. Busch (Berlin), Dr. F. Havelka, R. Kerner (univ. of California), Svec̆ko Kibin (Загреб) Enk Kong (Oslo), L. Kuba, prof. M. Murko, Otila Malá, Dr. Spehr, W. Sharp, M. Sharp (Boston), N. Strelsky (N. York), та багато інших, що довший чи коротший час студіювали.

Зрештою, колективні відвідини (екскурсії). Відбулося їх три, з яких дві чеських і одна українська, а саме:

- 1) екскурсія чеської гімназії (Прага XII).
- 2) Archivní Společnosti,
- 3) української гімназії в Модржанах.

Під час цих відвідин відбувався огляд матеріалів, що переходяться та спосіб їх переховування, в супроводі з ширшими викладами щодо історії їх походження, як також щодо значіння і потреби збирання і охорони історичних пам'яток свого народу.

Студії.

Із вказаних відвідин Українського Історичного Кабінету, головна і переважна кількість їх припадає на відвідини з метою наукових студій. Протягом останніх п'яти років провадилася реєстрація матеріалів, що видавалися відвідувачам для їх праці. Це дало образ, над чим, протягом цього часу, відвідувачі Українського Історичного Кабінету працювали, які питання і в якій мірі їх цікавили. Переважно при студіях використовувано книгозбірню і пресові збірки:

Преса. На першому місці стоїть преса, що виходила на українських землях від р. р. 1920—22 до останніх часів. Вимоги її були в 51%. На другому місці — преса еміграційна — 18,7% вимог, далі йде преса часів українського державного життя — 11,7%, преса минулого століття — 10,7% вимог, серед яких частіше такі журнали, як «Правда» (Львів), ЛНВ., «Кіев. Стар.», «Зоря». Найменше було вимог преси, що виходила перед світовою війною і за час світової війни, вимоги якої були в 4,2% і 4,1%. («Укр. З., Укр. Хата» та ін.).

Книги, брошури, збірники, альманахи. Інший образ дають студії, при яких використовувалися книги, брошури, збірники тощо. Найліпше можна бачити це з такої таблички:

1. *Українська Історія* — 34,8%. На першому місці стоять тут праці М. Грушевського, що складають головну частину вимог відвідувачів. Далі йдуть «Памятники», матеріали української революції П. Христюка, праці О. Мицюка («Нариси з соц. історії П. Руси»), Д. Дорошенка, І. Кондратовича, Яворського та ін.

2. *Спомини* — 15,5%, з яких на першому місці були спомини О. Лотоцького, Є. Чикаленка, Д. Дорошенка, а далі А. Волошина, М. Галагана, С. Русової, Н. Григорієва, Довнар-Запольського та ін.

3. *Історія української літератури*, історія укр. культури, мистецтва, критика — 13,6%.

Головним чином вимоги С. Єфремова, В. Коряка, М. Возняка та ін.

4. *Публіцистика (політика)* — 12,1%. На першому місці праці М. Драгоманова та Д. Донцова, далі М. Шаповала, Ю. Липи («Призначення України»), Равича-Черкавського, С. Шелухина, В. Вишинченка та ін. зокрема, вимоги на програми, статуту, відчити зїздів, тощо.

5. *Бібліографія* — 9,5%.

6. *Збірники, Записки, Календарі, Альманахи* — 5,1%, серед яких на першому місці за вимогами стоять Записки Наукового Товариства ім. Шевченка, Наукові Збірники, а далі календарі, як напр., календар «Червоної Калини» та ін. і зрештою альманахи, зокрема Карпатської України (П. Р.).

7. Решта — 9,4% припадають на вимоги книг з статистики, етнографії, права, історії української журналістики, політ. географії, соціології та зрештою кілька вимог на діточу літературу.

Документи. Користування документами в Українському Історичному Кабінеті вимагає окремого на те дозволу. Потреби мусять бути точно удоводнені необхідністю. Видаються для кори-

стування лише у виняткових випадках, що неминуче потребують студій, і то головним чином, що торкаються старших часів. Протягом цілого часу діяльності Українського Історичного Кабінету таких випадків було лише декілька. Використовувалися документальні матеріали в цих випадках, головним чином, друкованого характеру (відозви, накази тощо) з часів передреволюційних та української державності в р. р. 1919—1920.

Умови користування матеріалами У. І. К. Для студій і користування матеріалами Українського Історичного Кабінету встановлено такі правила:

1. Користування матеріалами книгозбірні, пресового і документального відділів допускається лише для наукових студій.
2. Матеріали видаються лише особам, що мають легітимацию, видану Українським Історичним Кабінетом на право студіювати і використовувати матеріали У. І. К.
3. Особа, яка хоче користуватися матеріалами Українського Історичного Кабінету мусить подати на імя Дирекції заяву, в якій мусить бути точно зазначено: а) Імя і прізвище, б) точна адреса, в) фах і г) тема студій.
4. Користування матеріалами допускається в спеціальній кімнаті для студій.
5. Жадні помітки на сторінках, випозичених для студій матеріалів, не допускаються і караються позбавленням відвідувача права на користування.
6. При використуванні документальних фондів мусить бути подана окрема заява кожного разу з точною вказівкою на тему праці і матеріали, що їх відвідувач потребує.
7. Випозичені для студій матеріали видаються не раніш, як на другий день по замовленню і можуть залишатися в кімнаті для студій не довше тижня, після чого відвідувач мусить відновити замовлення.

Правне становище. Помешкання і обслуга Українського Історичного Кабінету. З місяця січня 1939 року Український Історичний Кабінет перейшов до ведення Міністерства Внутрішніх Справ та перенісся із Тосканського палацу, в якому перед тим був, до іншого помешкання в Празі-Градчани (IV), вул. Лоретанська 6, де і займає, як то вже було згадано, сім більших і менших кімнат, з яких під книгозбірию відведено велику залю.

Правне становище залишається таким же, як було в попередніх роках праці Кабінету, а саме: Український Історичний Кабінет існує і провадить свою працю на підставі спеціального самостійного регуляміну, безпосередньо підлягаючи Архіву Міністерства Внутрішніх Справ на чолі з Міністерським Радником

Проф. Д-ром Яр. Прокешем (б. професором Українського Високого Педагогічного Інституту в Празі). Техничну працю і керування нею провадить Керівник Українського Історичного Кабінету — українець походження і член українського суспільства. З метою заступлення інтересів українського суспільства та зв'язку з ним, при Українському Історичному Кабінеті існує архівно-бібліотечна комісія з визначніших представників українського суспільства.

Закінчуючи десятий рік своєї діяльності, Український Історичний Кабінет з почуттям глибокої пошани і вдячності згадує тих, хто поклав свої сили і енергію при його заснуванні і при перших кроках його праці, а то в першу чергу св. пам'яті Д-ра Михайла Обідного та тих, хто моральною підтримкою і допомогою спричинився розвитку його, а то св. пам'яті проф. Сергія Шелухина, Доц. О. Бочковського, академіка проф. Степана Смалья-Стоцького, С. Черкесенка і зрештою тих, пам'ятки невтомної праці і творчості кого увійшли, як складова частина до збірок Українського Історичного Кабінету — св. пам'яті Д-ра Микиту Шаповала, проф. Вячеслава Липинського, Юрія Дарягана, С. Русова та ін.

Зокрема належить на цьому місці глибока подяка представникам чеського суспільства, які широко відгукнулися і підтримали розвиток праці Кабінету, а то в першу чергу проф. Д-ру Яну Славіку, як також Д-ру А. Фрінті, Д-ру І. Вольфу та ін.

Український Історичний Кабінет вступає в друге десятиріччя своєї праці. Складаючи ширшу подяку всьому українському суспільству та поодиноким його представникам за поміч і довіря, Український Історичний Кабінет переконаний, що в майбутньому ця співпраця не тільки не ослабне, але ще більш зміцниться в реальній праці при так глибокому розумінню і допомозі їй з боку чеської влади і суспільства, цінність якої для українського життя і наук і вдячність за яку внайдуть своє відповідне місце в історії чесько-українських взаємин.

Преса Карпатської України.

І. Доба Австро-Угорської державности. (1856—1919.)

1. Газета для народних учителѣвъ — еженедѣльне изд. Будапешть. 1868—1873. [Вид. Мад. Мин. Осв. при час. *Naptanitok Lapia*].

2. Карпатъ — Обществ., церк., наук., литер. и економ. газета. Орган епархіального правительства и Общества св. Василя В. Выходить тижнево. Изд. и отвѣчат. ред. Николай Ю. Гомичковъ. Унгарь, 1873—1886. [Перше число з 20. VI. (2. VII.) 1873].

3. Листокъ — Духовно-лит. журнал. Отвѣт. ред. Евг. Фенцинкъ. Вых. 1-го и 15-го числа каждого мѣсяца, въ объемѣ одного печат. листа. Унгар. 1885—1903. [Ред. аж до смерти (5. XII. 1903) — Е. Фенцинк. По його смерти вийшло одно число за ред. А. Волошина. Р. 1903 мав всього 25 передплатників].

Додаток до Листка — з р. 1891.

* 4. Наука — Духовна и поучительна газета для угорського народа. Вых. разъ на два тижни — тижнево — разъ в мѣсяцъ и то 15-го дня каждого мѣсяца [1912—1914] тижнева почит. новинка для угорського народу (1918—1919), (1920—1922). Ред. Ю. Чучка — Августин Волошин — о. Виктор Желтвай — В. Гаджега. 41, 5 × 29 (1906), 27 × 19., (1912), 23 × 15, 5 (1914). Унгар. 1897—1914., 1918—22. [Разом з часоп. вих. як додатки: «Слово Божіе» — вибір церк. проповідей (1904—1905) та «Почительное Чтеніе», що вих. щомісяця книжечками. На початку часоп. вих. як газета, з р. 1912 — журнальчик, ілюстрований. З почат. світ. війни припинено. Відновлено — 5. VI. 1918. за ред. А. Волошина. З 1. I. 1919 р. змінено назву на «Руська Країна», якої вийшло 20 чнс. З ч. 21 (17. IX) привернено стару назву, що залишилася до 1922 р. коли почала виходити «Свобода»].

Село — ілюстр. прилога до «Науки», 1907.

* Недѣля — Почит. господар. газета для угор-русского народа. Ред. М. Врabel-Иванъ Газда. Вых. каждого тижня, 29 × 21. ст. 16. Будапешть. 1897—1918. [Ілюстр. вид. мад. час. »Nerlar«. З р. 1916. вих. лат. р. 1918 перестала виходити].

6. Свѣтъ — Лит. газета. Изд. О-во св. Василя В. Отвѣтст. ред. Юрий Игнатенко — Кирилль А. Сабовъ. Вых. еженедѣльно. Унгарь. 1867—1871.

5. [Nase Otccestvo] — [ред. о. Эмилиан Сухій. Пряшев. 1916—19].

7. Свѣтъ новый — Новый свѣтъ — Лит. обществ. и церковная газета. Изд. О-во св. Василя В. Ред. Виктор Гебей. Вых. еженедѣльно. Унгарь. 1871—1872.

8. Свѣтло — листок для угро-руських добрыхъ дѣтей. Ред. Ф. Скинба о чина св. ВВ. 1916. [місячник. Унгар. В. Ігнатіенко вказує поч. вид. р. 1913?].

8а. [Слово Божіе] — ежемѣс. журн. Ред. о. Петр Гебей [пізиш епископ]. Ужгород [див. «Наука»].

9. Сова — Сатир.-ант. журнал. Вых. два раза въ мѣс. Изд. А. Рѣпаевъ. Ред. В. Кнмакъ-Кирналь А. Сабовъ. Унгарь. 1871. [Вийшло пять чисел].

10. Учитель — Педаг. журн. Изд.-ред. А. Рѣпаевъ. Вых. 4 раза въ мѣс. Унгар. 1867. [Вийшло 26 чисел].

11. Церковный Вѣстникъ — [Вид. і ред. І. Раковський. Перше число вийшло 10. (22.) VII. 1858. Вийшло 10 чисел].

12. Церковная газета — (Изд. О-во св. Стефана. Ред. И. Раковский. Будин. 1856—1858).

13. »Göögök Katholikus Szemle« [ред. В. Камниський. Унгар. Основ. Тов. св. Вас. В. Вых. тижнево. 1899—1918].

14. »Kárpát Lapok« [газ. гр.-кат. Ред. В. Романецъ. Унгар. 1895—1903].

15. »Kelet« — [Основ. Ю. Дрогобецьким р. 1888. З року 1892 ред. К. Невидький. Напрям «Свѣту» або «Карпат». Року 1897 підпор. кат. народ. партії].

16. »Felvidéki Sion« — [Вид.-осн. Др. А. Микита. Унгар. 1899—1902. орган богословський].

II. „Руська Країна“.

Руська Країна [Ужгород. 1919]. [Вих. з 1. I., як продовж. «Науки». Тижнева. З ч. 21. дня 17. IX. перебрав ред. А. Волошин і повернув стару назву «Наука»].

* 2. Руська Правда — Політична тижньова газета. Урядові звіщання Русько-Країнського Комисарства. Вых. кож- доѣ суботи. 42 × 29. Мукачево. 1919. [Вих. з поч. квітня. Місце вид.: ч. ч. 1—4 (Мукачево), ч. 5 — має помітку — Будапешт зі старою адресою ред. Ред. не названий. Дня 28. VI. замінено назву на «Русько-Країнська Правда»].

* 3. Русько-Країнська Правда — просьв.-політ. тижньова газета. Урядові Звіщання Русько-Країнського Комісарства. [Ред. незазначен]. Вих. кожної суботи; 42 × 29. Му- качево. 1919.

4. «Карпат» — [перед тим «Gög. Kath. Szemle». Ред. Ю. Гаджега. Унгар. 1919].

III. Доба Чехо-Словацької Республіки (1919—1938).

А. Суспільно-політичні органи:

* 1. Вперед — Орган Подкарпато-руської незалежимої (1922) Соціал-Демократичної Партії — Орган Соц.-Дем. П. Р. (1926) — Орган Чсл. Соц.-Дем Роб. Партії П. Р. — Власт. і вид.: Екзекутива Чсл. соц.-дем. п. П. Р. Одвѣч. ред. Ст. Клочурак — Відпов. ред. Дм. Німчук. Вих. раз в тиждень — Вих. кожн. 1 і 15 дня в міс. 46,5×31 (1922); 47×31,5 (1926); 31×23,5 (1926); 47×31,5 (1938); Ужгород 1922—1938. (Гасла: «Пролетарі всіх народів єднайтеся» — «Борітеся — Поборете!»).

* 2. Голос Життя — Сусп.-політ. і літер. журн. — Офіц. орг. Союзу працюючого сел. — СПС (1932). За вид. і ред. відп. А. Мондокова. — За вид-во відп. Мондокова, за ред. І. Белега. Вих. кожного місяця; 31×24; Ужгород. 1929—1938. [адреса ред.: Мукачєво]. [перестав вих. у жовтні?].

2а. [Дневник — ред. Др. С. В. Анталовській. Вих. три рази в недѣлю. Прага. 1935].

* 3. До перемоги — Сусп.-госп. та літер.-крнт. місячник. Власн. і відп. ред. Ю. Ревай — Власн., видавець і відп. ред. Ю. Ревай. Вих. 10. кожн. м., 24×16; ст. 16—24; Ужгород. 1935—1936.

* 4. Живая Мысль — Карпаторус. ж. політ. и культ. Ред. колегія. За ред. отвѣч. В. В. Анталовській. Изд. И. Андрашко, — зодров. ред. а vyd. JUS. J. Andraško; Вих. [неперіод.]; 24×16; Прага-(Ужгор.). 1932—1935.

* 5. Земледѣльська Политнка — Офіц. орг. Респ. Земледѣл. Партії на П. Р. Изд.: «Чешско-Морав. печатни завод. в Прагѣ — «Новина»: Отвѣт. ред. І. Е. Лоскот — В. Татинец. [Період. незази.]; 47×31. Мукач.-Ужгор. 1927-1938. [Продовж. «Карпаторус. Вѣстника» (1921—26). Р. р. вид. означено від вих. «К. В.» Вих. тижнєво(?)].

* 6. Земля і Воля — Господ. і сусп.-політ. тижн. українців членів Республ. хлібороб. (аграрної) партії на П. Р. Гол. ред. Ст. Клочурак. Вид. і відп. ред. Ю. Лацанич; 47×31; Мукачєв. 1934—1938. [Вих. до жовтня 1938].

Молодий Плугар — Двоптижн. прилога «Землі і Велі». Ча-сop. для молоді організ. в Респ. хліб. п. Ред. М. Вереш. 47×31; Мукач. 1935.

* 7. Карпатская Правда — Карпатська Правда — Орган Кoмун. П. Чехослов. (Секція Кoмун. Интерн.). Вид. Краєв. Ком. Компартії ЧСР. Ред. І. Мондок — П. Бойчук — О. Борканюк. Ужгород. 1920—1933; 1935—1938. [Р. 1933 — урядово припин. Віднов. р. 1935. Вих. до осені 1938 (жовтень)].

8. Карпатська Іскра — газ. роб. і сел. Вид. і відп. ред. А. Моравек. Газ. появляється два рази кожд. міс. 8-го і 25-го; 47×31. Прага (Ужгород) 1935. [Вих. замість припнн. «Карпат. Правди»].

9. Карпатський Пролетар — Газета простих фахових робіт. міст і сіл. Відпов. ред. і вид. Осип Гавелка. Газета появл. одні раз місяця: 1-го, 47,5×31, Ужгород. 1935-38.

10. Карпатская Русь — (Carpatho Russia) — Ежеднев. безпарт. національная газ. Изд. Издат. Ком-т. Отв. ред. А. И. Китлян; 38×26. Ужгород. 1921.

11. Карпаторусское Слово — Собств. и изд. Карл Ильма. Отв. ред. О. Линек. Вых. два рази в мѣс. 48×31,5; Ужгород. 1934-38.

11а. Карпато-Русский Вѣстникъ — Ежеднев. вѣспарт. газета. Ред. Ант. Бобульскій — Юл. Фельдешій. Ужгородь. 1919.

12. Карпаторусский Вѣстникъ — Офиц. органъ Республ. Земл. Партіи на П. Р. [Період. неназнач.; тижнева?]. Отв. ред. К. Бескид — И. Лоскут. Мукачево—Ужгород. 1921—1926. [Заснов. Іос. Камінським].

13. Карпаторусский Вѣстникъ — Урядова новинка Подкарпат. Земледѣл. Союза. — Полит. безпарт. журнал. Изд. Ю. Фельдешій. Отв. ред. А. Бродій.

14 Карпаторусский Голосъ — Независ. ежеднев. газ. Глав. ред. Др. Іос. Каминский. Изд. и отв. ред. Др. Ст. Фенцикъ; 47×31. Ужгород. 1932-34. [1934 р. уряд. припинено, після чого почав вих. «Нашъ Карпатор. Голосъ, а потім «Нашъ Путь». Р. 1938. відновлено під тією ж назвою — «Карп. Голос»].

* 15. Народъ — Органъ Руськоѣ Соц.-Дем. Партіи. Вид. Ком-т. Одвѣч. ред. Е. Пуза — Ст. Клочурак. Вых. раз в нед. у вівторок. 47×31. Ужгород. 1920-21. [ч. 1 має помітку, що вих. два рази на міс., але ч. 2 вийшло за тиждень. Період. зазначено, з ч. 5, як тижн. З ч. 5 гасло: «Нуждарі всѣх народѣв єднай-теся!»].

16. Народня Воля — Орган Проводу Укр. Нац. сел.-роб. партії. Власн. і вид. І. Гринць — Берегово. Ред.: Ком-т., відп. ред. В. Яким. — Прага. Вих. раз на два тижні; 42,5×29,5; Прага — В. Бичків [адр. ред.: В. Бичків]. 1938 [ч. 1 вийшло 31. VIII. Всього вийшло два чнсла].

17. Народная Газета — орг. рус. нар. партін. Полнт. економ. и культ.-просв. газ. Изд.: Народное изд. О-во, Прага. Уполном. изд. Др. И. Жидовский уряд. предс. Рус. Нар. Партіи. Отв. ред. И. Круцик. [Період. незазн. Вих. дваі на міс.]; 42×29. Пряшев. 1924—1936.

* 18. Народня Сила — Уряд. орг. української сел. партії. Вид. і відп. ред. М. Тулек. Ред.: ред. Ком-т. Вид. М. Тулек;

ред. І. Невидька; Вих. 1 і 15 кожного міс.; 41×29. Ужгород. 1936—1938.

19. Народное Русское Слово — Орг. партіи Чсл. Нар. соц. на П. Р. Изд. — Краевой Исполн. Ком-т Партіи Чсл. Нар. соц. для П. Р. Отв. ред. В. Логойда. Вых. каждую первую и третью пятницу в мѣс.; 42×29. Мукачево. 1929—1938.

20. Наука — Ужгород; 1919. [див. розд. I. ч. 4 і розд. II. ч. 1 «Рус. Краина»)].

21. Нашъ Карпаторусскій Голосъ — Незав. ежедн. газета. Изд. И. Ковачъ. Отв. ред. С. Фенцикъ; 47×31,5. Ужгород. 1934—1935. (вих. замість «Карпаторус. Голоса»).

22. Нашъ Путь — Нац. общ.-полит. газ. Изд. В. Лабанничъ. Отв. ред. В. Корнута — В. Решетаръ. Вых. три раза въ недѣлю; 47×31; Ужгород. 1935—1938. (Орг. Ст. Фенцика. Дня 31. X. 1938. припинений українською владою).

* 23. Недѣля — Еженедѣл. полит. суспольна, литер., безпарт. газета для подк. русннов. Выд. и власт.: Е. Петрик молод. Отв. ред.: Е. Бокшай; 47×31; Ужгород. 1935—1938. [Вих. за підтримкою еп. А. Стойки].

* 24. Новая Свобода — Український незал. щоденник (1938) — Орган Укр. Націон. Обєдн. (1939). Вид. і ред.: Ред. Комісія. Відп. ред. В. Фіртак. — Бойчук (1938) — Ф. Ревай (1938-39) — В. Гренджа-Донський (1939); 42×29 (1938) — 48×31 (1939). Ужгород—Хуст. 1938-39. (Факт. ред. в р. 1938—1939 був Сп. Довгаль — В. Гренджа-Донський. По евак. Ужгороду у листопаді 1938. друковано у Севлюші).

* 25. Novoje Vremja — nezavisimaja polit. gaz. P. R. otvič. red. V. Barany — Otvičat. izdat. a vlast. V. Barany (1925) — Izd., vlast., i hlavnyj red. V. D. Barany; Otvitstv. red. K. V. Blášin; Pojavitsia snačala ježeneditlno dva raza, pozžeje ježeneditlno tri raza [1925]; — Vychodit v četverh i medil'u [1926]; 62×47. Užhorod. 1925—1933.

26. Новое Время — Независ. полнт. газ. П. Р. Юбилейный номер. Изд. и власт. Др. Г. Барань. 45,5×31,5. Ужгород. 1934. [Одноднівка, присвячена 15. р. П. Р. в ЧСР. Вийшла 8. V. 1934].

27. Подкарпатская Русь Безпарт. полит. газ. Отв. ред. М. Демко. (Період. незазн.: тижнева) 47×31. Мукачево—Ужгород. 1925-26.

28. [Р г а в д а — Ужгород; 1919].

* 29. Робітнице — Селянська Правда — Час. для укр. робіт. і сел. в Чехослов. Вид. і відвіч. ред. М. Туцканюк. Вих. раз на міс. 31×24. Ужгород. 1928—1929. [Гасла: «Пролетарі всіх країн єднайтеся» — і «Хто не працює, хай не їсть і не володіє!», обєднані: «Хай живе союз робітників і селян»].

* 30. Русннъ — Гол. ред. Ф. А. Жатковичъ — Отв. ред. Августинъ К. Штефан. Вых. два раза на тыждень (1920—22) —

Чтоденна газ. Вых. Друк. Т-во Отв. ред. В. Гренджа-Донський. Вых. чтоденио рано окрем понед. 38×27. Ужгород. 1920—1923. [Р. 1923. помічено, як перший рік вид. (?). Цього року при газеті, вих. «Книжки Русина»].

* Недѣля Русина — [літ. додаток до газети «Русин», вих. тижнево. 1923].

31. Русин — [ред. В. Даншак. Рахів. 1937?].

* 32. Руська Нива — Уряд. новинка Руської Хліб. (Землед.) Партії. Одв. ред. Др. М. Брашайко. Вих. кажд. тижня в четвер. 47×32. Ужгород. 1920 - 1924. [Гасло: Земля наша мати!].

* 33. Русскій Вѣстникъ — Ежеднев. уряд. новинка Авт. Землед. Союза — Офиц. орган Авт. Землед. Союза. Изд. «Автономный Земледѣльческій Союзъ». За изд. отвѣтательный ред. А. Бродій. — Глав. ред. и изд. А. Бродій; отв. ред. Иван Шпак. [Період. незасн. тижн.]. 31,5×23,5; Ужгород. 1923-38. [Припинений 31. X. 1938 владою].

* 34. Русская Земля — Народ. газета. Вых. раз в недѣлю. — Народ. еженед. газ. — Ежеднев. нар. газ. Изд.: Изд. Дружество Русская Земля в Ужгородѣ — Изд. Ком-т; Отв. ред. Димитрій Вислоцкій [ч. 1 за 1919 р.] — В. Ничай — (з ч. 2 1919-20) — Гагатко (1922) — И. Цурканович (1923) — Д. Симулк (1925) — И. Цурканович. 30,5×23,5 [початок 1919]—47×37,5. Ужгород. 1919—1938. [Перше число з 7. VI. 1919; ч. 2 з 2. VIII., з україн. означенням «2 серпня», а далі назви місяців російські].

34a [Русское Слово — прил. до «Slovenský Vychod». Ред. Ант. Страка — Рост. Кошак. 1919—1920].

35. Русскій Земледѣлецъ — Органъ Союза Рус. Землед. Республ. Партіи. Вых. по пятницамъ. 46×31. Кошицы. [Вих. при газ. «Газдов. Новини». Частково друкковано в слов. мові (з р. 1928). З р. 1935. самост. вид. Вид. П. Жидовський.

36. Русскій Край — Карпаторус. націон. полит., культ. и экон. органъ. Ред.-изд. Д-р. В. П. Гомичковъ. Ежеднев. газета. 47×31. Ужгород. 1926. [Перше ч. з 2. X. Вийшло 17 чис.].

37. Русскій Народный Голосъ — Ежеднев. виѣпарт. газ. — Общ. виѣпарт. газета. Изд. Ком-т; Отв. ред. Др. Е. Л. Недаѣльскій. Вых. 3 раза в недѣлю; — 37×31,5; Ужгород. 1934—1938. [Вих. до VII. щодня, потім 2 р. тижд.—3 р. тижд.].

38. Русская Народная Газета — Ежеднев. газ. под ред. Др. И. Жидовского; 47×31; Ужгород Пряшів 1937-38.

39. Русское Слово — Ежеднев. Нар. Газета. Изд. Др. І. Кизакъ. Отв. ред.: Др. С. Гойдичъ—И. Дюлай; 31×24; Уряд. ная епарх. газета [1936].—Культ.-нар. газ. (1937). За ред. отв. Др. Э. Гомичковъ. Вых. кажд. 1 и 15 въ мѣс. 47×31. Пряшевъ. 1924—1938. (В перших р. р. гасло: «Подкарпатскіе русныи оставте глубокий сонъ»).

39а. [Русь — орг. Рус. Нар. Партиі. Ред. Конст. Бескинд. Пряшев. 1921—1923].

* 40. Свобода — переже «Наука»; Незав. безпарт., культ.-полит. и торг. газ. П. Р. — Орган Христ.-Нар. Партиї П. Р. [з р. 1925]. Ред.-изд. А. Волошин — Издае: Т-во «Культура» [з 1923]; Ред. Ком. Отв. ред. В. Желтвай — Власт. А. Волошин. Відп. ред. Ю. Сопко. Вых. два рази на тижд. в недѣлю и четверь (1922) — раз на тижд. в середу [1922 — друга пол.] — раз на тижд. в четверь — кожд. другого тиждня у четверь. 35,5×27,5 (1926); 42×29 (1936 і до кінця); Ужгород. 1922—1938. [р. 1938 з вих. «Нової Свободи» перестала виходити].

40а. Свободное Слово — Безпарт. газета вых. будеть сначала один, потом два, и, наконецъ три рази в недѣлю — Газета появляется еженед. — Газ. появляется два рази в мѣс.; Отв. ред. и изд. Г. Майзелс — Рус. нар. Соед. 41×28,5 (1925); 47×32 (1929); Мукачево—Берегово—Ужгород. 1925—1931.

* 41. Село — Орг. сел. респ. подкарп. партиі. Отв. ред. І. В. Павланк — П. Сндор. [Період. незазн.; двотижн.]. 47,5×32; Мукачево. 1920—1924. (Гасло: «Земля принадлежит подкарпат. народу, котрый на ней работаеть»).

* 42. Слово Народа — Нар.-просв. новинка. Ред. Ком.-т. Відп. ред.-ка Ирина Невицька. Вых. 2 рази на місяць. 29×21. Пряшів. 1931—1932.

43. Тиса — Общ.-виѣпарт. газета. Отв. ред. Владимир Сцитовскій. Вых. тижднево раз в недѣлю. 42×29. Севлюш. 1936—1938.

* 44. Українське Слово — Незалеж. сусп.-пол. часоп. Вид. і відп. ред. Др. Михайло Брацайко. Двотижневик — вих. тижнево — вих. двічі на тиждень: в середу і суботу (1938); 47×31. Ужгород. 1932—1938. [В ред. близька участь Др. В. Бірчака, В. Гренджи-Донського. Літ. додаток: «Слово»].

Чеські часописи.

* 1. Hlas V ýchodu. Orgán Čsl. s.-d. strany dělnické na P. R. Řídí red. kruh. Odp. red. Václav Malý - A. Kekus. Vychází každý čtvrték. 47×31. Užhorod. 1928—33.

2. Karpatská Rus (dř. »Užhorodské Noviny«). Neodvislý čtrnáctidenník. Vyd. a zodpov. red. V. Šklubal. Užhorod. 1921.

2а. [Most] — [турнст. орган. Хуст].

* 3. Podkarpatské Hlasy. Neodvislý list, hájící zájmy českého lidu na P. R. a Vých. Slovensku. Maj. vyd. a zodpov. red. F. Svojsě. Sportovní rubriku vede Václav Prášek. Humor. koutek Gustav Vaněk. Vychází každou středu a sobotu. Neodvislý denník, hájící zájmy čes. lidu na P. R. a vých. Slovensku. Maj., vyd. a šéfred. H. Hajný. Odpov. red. Karol Hostaša. 42×49. Užhorod. 1925—1938.

4. Podkarpatské Listy. Maj. a vyd. Ždímal a Vetešník. Odpov. red. Josef Vetešník. Vychází jednou týdně v pátek. 41×29. Užhorod. 1921—22.

Podkarpatská Rus. Vyd. Těl. jednota Sokol. Šéfred. Karel Drož. Odpov. red. Josef Stulík. Vych. jednou týdně ve čtvrtek. 37,5×27,5. Užhorod. 1921.

6. Podkarpatská Rus. Vyd. Těl. jednota Sokol. Šéfred. zodpov. red. S. F. Kurfürst — Ctirad Sobotka. Vych. každý pátek. 42×29. Užhorod. 1925—1926. [Дещо друковано в російській мові].

7. Podkarpatská Revue. Nezávislý měsíčník pro kult., hospod., sociál. a polit. poznání P. R. Vyd. Klub Přátel P. R. Maj. a naklad. Podkarpatské nakladatelství J. Sejskal. Hlavní a odpov. red. Dr. Jar. Zatloukal, Bratislava. Odbočka redakce A. Raušer, Užhorod. Red. kruh: Dr. J. Andraško, Dr. Vladimír Birčák, Dr. F. Gabriel, Dr. Jevgenij Nedzelskij, Alois Raušer. Tiskem »Novina«. 29×20. Bratislava. 1956—1958.

8. Slovan. Vych. každou středu péčí »Kroužku přátel Slovanů. Odpov. red. Pavla Zatloukalová. 37,5×27. Užhorod. 1923.

9. Užhorodské Noviny. Neodvislý týdeník pro P. R. Vyd. a zodpov. red. V. Šklubal. Vych. každý čtvrtek. 42×32, 47×31. Užhorod. 1920.

10. Karpatoruský Pokrok. Nezávislý týdeník. Vych. každý pátek. Odpov. red. MUDr. Václav Merhaut. 47,5×32. Užhorod. 1924.

11. A-Zet. [Щоденна. Була призначена для Словаччини і Підкарп. Русі].

Мадярські часописи (і в мадярській мові).

1. A Polgár. Felelős szerkesztő Kreisler Géza (1927), Vidor Rudolf (1929). 42×28. Užhorod-Ungvár, Košice, 1927—1929.

2. A z Óslakó. Független politikai, társadalmi hetilap. Megjelenik minden szombaton. Felelős szerkesztő: R. Vozáry Aladár. 47×31. Mukačevo — Munkács. 1927—1928. [тижн.].

3. A z Élet. Riportujság. Felelős szerkesztő Voith György. 41,5×28,5. Mukačevo - Munkács. 1924—1927. [тижн.].

4. Beregi Ujság. Kárpátalja független demokr. hetilapja. Szerkeszti: Jak Sándor. 41,5×28,5. Berehovo. 1921—1933. [тижн.].

5. Egyértétes. Ipartársukati hivatalos lap. P. R. iparosainak és kereskedőinek független polit. és gazdasági hetilapja. Felelős szerkesztő és kiadó: Zoltán Sándor, Szerkesz. Rottenstein Samu és Rochlitz Ernő. 41,5×28,5. Munkács. 1926—1929. [тижн.].

6. Jövő. Polit. társadalmi és gazdasági hetilap. Felelős szerkesztő. László Ernő. 41,5×28,5. Beregszász. 1924—1926. [тижн.].

7. Kárpáti Híradó. Független polit. napilap. Felelős szerkesztő Simon Menyhért Dr. 43,5×28,5 Mukačevo - Munkács. 1924—1933. [тижн.].

8. Kárpáti Magyar Hírlap. Szerkesztők: Rác Pál és Kováts Miklós. 47×31,5. Munkács. 1920—1934. [внх. 3× тижн.].

9. Kárpátaljai Magyar Gazda. Az orsz. magyar nemzeti párt. Szerkesztők: Bakó Gábor dr. és Jaross Gyula. 41×29. Beregszász. 1920—1927 [щоден.].

10. [Kárpáti Napló, 1919.]

11. Kárpáti Futár. Független polit. lap. Felelős szerkesztő: Lakez Mihály. 41×29. Mukačevo. 1920—1924 [щоден.].

12. Keleti Ujság. red. Bálint. Užhorod.

13. Közélet. Felelős szerkesztő és lapkiadó tulajdonos: Tarjan Vilmos. 42×29. Mukačevo-Munkács. 1929—1935 [тижн.].

14. Köztársasági Híradó. Felelős szerkesztő: Vüsnovszky E. M. 47×31. Užhorodon. 1924—1930. — [тижн.]

15. Köztársasági Magyar Híradó. Polit. társadalmi és gazdasági hetilap. 47×31. Užhorod - Mukačevo. 1924—1930. — [тижн.]

16. Határszéli Ujság. A Ruszinszkói ker. szoc. párt hivatalos hetilapja. Felelős szerkesztő: Hokky Károly. 47×31. Užhorod - Ungvár. 1924—1925. [тижн.]

17. Mármaros. Társadalmi, közgazdasági és szépirodalmi hetilap. Felelős szerkesztő: Sámuel Schweiger. 41,5×29. Velký Sevljuš, 1925 — [тижн.]

18. [Munkács. 1919. Річник — ?].

19. Munkács Ujság. A Csehszlov. kommunista párt P. R. kerületének hivatalos közlönye. Felelős szerkesztő: Dr. Gáti József. 41,5×31. Užhorod—Ungvár. 1924—1925. — [тижн.]

20. Munkácsi Közölny. Pártonkívüli Politik. napilap. Felelős szerkesztő: Tarjan Vilmos. 47×31. Mukačevo—Munkács. 1934. — [щоден.]

21. Néplap. Ismeretterjesztő társadalmi és gazdasági hetilap. Szerkesztéri és kiad. felelős: Dr. Szerényi Ferdiaánd—Szktrál Ferenc (1933). 31×24. Užhorod. 1922—1933 — [тижн.]

22. Ruszinszkói Magyar Gazda. Az országos Magyar Kisgazda, földmives és kisiparospárt — »Magyar nemzeti párt« — Ruszinszkói kerületének hivatalos hetilapja. Főszerkesztő: Dr. Polchy István. Felelős szerkesztő: Dr. Bodáky István. 46×31. Beregszász. 1926—1928. — [тижн.]

23. [Ruszinszkói Magyar Hírlap. 1922.]

24. Ruszinszkói Népszava. A ruszinszkói szocialdem. párt központi közlönye. Főszerkesztő: Picha Béla. 41,5×28,5. Užhorod - Beregszász. 1921—1925. — [тижн.]

25. Szabadság. A szocialdemokr. párt polit. és gazdasági hetilapja. A szerkesztésért és kiadásért felelős: Balla József. 42×

26. Szöllösi Ujság. — Felelős szerkesztő: Grünfeld Béla. 42×29. Sevljuš. 1928—1934. — [тижн.]

27. Szeretet. — Felelős szerkesztő: Bertók Béla. 31×23,5. Munkács. 1923—1929. [рел.-сусп. двотижн.] —

28. Uj Közlöny. — Pártinkivüli Polit. napilap. Felelős szerkesztő: Handesmann Havas Emil. 47,5×31. Užhorod - Ungvár. [вх. до 1938 і далі річ. — LX. щоден.]

[Középosztály — orgán českoslov. strany živnostenské.]

Жидівські часописи.

1. Židovské Hlasy. — Vyd. a odpov. red. S. L. Moko-vits. 47×31. Mukačevo. 1924. [жид. мовою.] —

2. Židovské Národní Listy. — Red. Ondřej Mejsels. 47×31. Mukačevo - Berehovo - Chust. 1924. [жид. мовою.] —

3. Zsidó Néplap. — Zsidó társadalmi, polit. kultur. és gazdasági hetilap., red. Szerény Béla. Užhorod - Munkács. 1921. —

4. Jüdische Stimme. — Mukačevo.

Б. Господ.-кооп. торг.-пром. органи.

1. Выставочныя Извѣстія — Освѣдом. I. Торгово-Промышл. выставки въ Ужгородѣ. Отв. ред. Ярославъ Чейка. Вых. ежедневно утромъ. 47,5×31. Ужгород. 1927. [Вых. під час виставки. Перше ч. з 7. VII. — останне — 24. VII. Вийшло 17 чисел. Деякі числа подвійні. Додатки (2) — в чеськ. і нім. мов.].

* 2. Господарь — Час. для поднесеня господ. и добробуту селян. Вид. Земельн. Рефер. Цивильн. Управн П. Р. Ред. Микола Творндло. Вх. 1 и 15-го кожд. мѣсяца. 31×24. Ужгород. 1920. [Розмір — 8 ст., також статті на інші темн культ.-просв. характеру].

* 3. Дружественный Вѣстникъ — Уряд. листъ Дружеств. Союза. Выд. и власт. — Краевый Дружеств. Союз. За ред. и выд. отвѣчае Богумиръ Тейбаль. Вых. два разы въ мѣсяць; 31×24; Ужгород. 1926. —

4. Карпаторусскій Земледѣлецъ — Центр. иллюстр. газета по всѣмъ вопросамъ земледѣлія. Урядовая газета: Проф. Землед. Организ. для П. Р. «Сельского Господаря», Краевого Союза Русских Винарей и Окр. Господар. Обществ. Шефред. и отв. ред. Агр. Іосиф Е. Ласкотъ секр. «Сельского Господаря». Вых. один раз в мѣсцѣ кожд. 1 числа. 37×38; Мукачево. 1924. —

* 5. Кооператива — час. коопер. дружеств. въ П. Р. Орган Краев. Коопер. Союза. Отв. ред. Іосифъ И. Рак (1921) — Франць Брожь (1921) — Антоній Суховскій (1922-24). Вых. мѣсячно. 27,5×19 (1921-22), 29×21 (1923×24). Ужгород. 1921-24.

* Кооператива — Торговий вѣстникъ Кр. Кооп. Союза. Приложение. 32×24, ст. 16.

6. Нива — «Niva» — Неполит. двухнед. сел.-госп. журнал. Изд. О-ва Свободнаго сельскаго ученія. Офиц. орган Правл. С. С. У. Сполка ховател'їй с'ѣдо-гн'ѣдого скота, Краев. Сполка ховател'їй дроб. зв'ѣр'ятъ и зем. пчел'яр. Соединенія. Ред. н отв. ред. А. Седлачек — ред. школ. инспект. К. Гаек. Ужгород. 31×23,5. 1931.

* 7. Пчол'ярство — Орган Краев. Пчол'яр. Соединенія П. Р. Вид. Т-во «Просвѣта». Одв'ѣч. ред. Михаил Довбей, дир. шк. в Горянах. Редагуе ред. колегія: Шеф-ред. Матей Гайный, шк. инсп. в Ужгор. фах. ред. Фр. Кралик, главн. служ. в Ужгор., ниж. агр. Володимир Коссар, Иван Лизак, упр. шк. в Радванц'ѣ, Павло Кукуруза в Ужгор. Вых. раз на м'ѣсяць. 23×15. 1923—1926. [При час. виходила — «Бібліотека новинки «Пчол'ярство». Вийшло разом з бібл. новинки «Подкарп. Пчол.» — 4 числа. Окладинка часоп. М. Крчневського].

* 8. Подкарпатське Пчол'ярство — Илюстр. новинка пчол'ярв П. Р. Вид. Т-во «Просвѣта». За ред. отв'ѣч. Иван Курах, дир. держ. шк. в Зар'ѣчов'ѣ. Фах. ред.: Матей Гайный, шк. инсп. в Ужгор., Иван Мигала, шк. инсп., Волод. Коссар, проф. в Ужгор. Админ. Павло Кукуруза. Вых. раз на м'ѣсяць. 24×16. Ужгород. 1923-26. [Р. 1923 почав вих. додаток для дітей п. н. «Пчолка», що розвинувся у самост. часопис для молоді].

8а. [Русскій Пчеларь — орг. Краев. Пчол. Соединенія. Ред. Иванъ Лизакъ. Ужгородъ 1923—? вийшло 6 чисел].

9. Согласіе — «Egyetértés» — Уряд. газета см'ѣшаныхъ промышл. корпорацій во П. Р. Kiadó és szerkesz. Rotenstein, Samu; Felelőszerkesztő: Zoltan Sándor, 41,5×29. В. Севлюш. 1926. —? [Вих. в двох мовах: Період. незазначено].

В. Просвітні та просвіт.-господ. органи.

1. | Зоря — Полуофиц. орган Подкарпатурс. Народопросв. Союза. Вид. Комсія д'ѣловодч. народопросв. рад П. Р. Ред. К. Коханий-Горальчук — П. Федор. Вых. 1 и 15 кожного м'ѣсяца. 29×21, 23×15. Ужгород. 1921—1931. [У заголовку гасло: «Все для народа и через народ»].

* 2. Просвѣта — Лит.-Наук. и Господ. м'ѣсячник. Вид. Т-во «Просвѣта». Одв'ѣч. ред. Михайло Магала. Вых. 1-го кожд. м'ѣсяца. 24×17. Ужгород. 1925. [Вийшло два чис.; розм. ст. 16].

* 3. Свѣтло — Освіт.-Госп. час. Вид. Філія Т-ва «Просвѣта» в Мукач. Відп. ред. П. Петричко. Ред. колегія. 24×16; 31×24 (1936-38). Мукачів. 1933-38. [Вих. місячно з перервами в розмірі — ст. 12, 14—16. Кожне число має відмінне мото, взяте з творів Шевченка, Франка, Олеса та ін.].

Г. Літерат.-суспільні, літерат.-історичні, мистецькі органи.

1. Заря — Илюстр. журн. Карпат. Руси. Изд. Анна Ладани. Ред.: Др. С. Анталовскій, Др. Й. Цибере, Др. М. Попович,

Елена Минята, В. Лендель, Влад. Колесников, Іосиф Жупан, А. Фаринич (ч. 1) — Ред. круг (ч. 2). Вых. два раза в мѣсяць; 31×23,5. [Перше число з 28. липня 1938., друге з 10. вересня]. 1938. [Журнал мав дит. сторінку. Вих. в розм. друк. арк.].

* 2. Карпатскій Свѣтъ — Лит.-общ. журналъ О-ва им. Александра Духновича. Главн. ред. Архидіак. Евм. И. Сабов — предс. О-ва им А. Духновича. Отв. ред. Ст. А. Фенцикъ — др. теологин и философін, секр.-дѣлопронзв. О-ва. Вых. один раз в мѣсяць, кромѣ іюля и августа. 24×16. Ужгород. 1928—1932. [Вих. в роз. трьох і пів арк. Число з листоп. 1929. вийшло, як окреме видання в 47×30, ст. 4, присв. Адольфу Добрянському].

* 3. Карпатскій Край — Лит.-истор. журналъ. Изд. «Русское Касино в Мукачевѣ» (1923) — О-во им. А. В. Духновича в Ужгородѣ. Отв. ред. А. Поповъ. [р. 1923, період. незас.]. — Ежемѣс. журналъ [1924]. 22×15. Ужгород. 1923-24. [серед співроб. — К. Брешко-Брешковская, проф. Д. Вергун, Др. Д. Марков, А. Карабелеш та ін.].

* 4. Наша Земля — Лит. і сусп. політ. журнал (1927) — Сусп.-політ. і літер. журнал (1928). Ред. В. Гренджа-Донський. Вих. щомісяця 15 числа; 29×21; Ужгород. 1927-28. [Вих. в розмірі 16—24 ст. Мав називатися «Українська Земля», але на цю назву не було дано дозволу. Кожне число приносило багато ілюстрацій].

* 5. Просвѣта — Шевченковн — Ужгород. 10. марта 1926; 29×21. [Односторінка в 10 стор., вид. Т-вом «Просвіта» з нагоди Шевченківського свята. Перша стор. в половині накладу — має образ Шевченка та Заповіт, а друга — програм Акад.].

6. Kárpáti Színházi Élet — Színházi, művészeti és kritikai riportlap., Szerkeszti: Bernáth Pál., 1930—1935 — (тижнев театру, мист. і критики).

Д. Науково-дослідчі, педагогічні і проф.-учитель. органи

* 1. Вісті Етнографічного Товариства Підкарпатської Русі — За ред. відп. проф. Адальберт Балаж. Вих. неперіод. 27×17 (1935), 23×16 (1936). Мукачів. 1935-36. [На прикінці 1936 р. поруч з цим органом засновано було орган для молоді — «Молодий Етнограф», що почав було виходити разом з «Вістями»].

* 2. Народна Школа — Орган Учнт. Товарищества П. Р. Гл. ред. Василій Анталовскій. Отв. ред. Василій Іюричков (1921-23) — Отв. ред. Мирон Петригалаа; ежемѣс.; 32×24. Мукачево, з 1921-25. [Народная школа — до 1938].

* 3. Наша школа — Педаг. часоп. Вид. Т-во «Учительська Громада». Відп. ред. Іван Васко; Вих. раз у міс. 24×16. Мукачево. 1935—1938.

* 4. Подкарпатска Русь — Підкарпат. Русь (1936). Часоп. посвячена познанню родного края и педаг. справам. Вид. Педаг. Т-во П. Р. Гол. ред. Павло Яцко. Отвѣч. ред. Дир. Августин Штефан. Вых. 15. кожд. мѣсяца кромѣ юлія и августа; 23×16. Ужгород. 1924—1936.

5. Русская Школа — Офиц. орган Союза рус. учит. на Словакин. Изд. «Союз рус. учит. на Словакин». Отв. ред. Др. Ив. Пыщак. Вых. один раз въ мѣсяць; 31,5×24. Пряшев. 1926—1931. [Вих. в розм. 4 стор.].

* 6. Учитель — Вид. Школьный Оддѣл цивильн. управы П. Р. Ред. Др. Ив. Панькевич — С. Бочек — Ю. Ревай. Вых. 10. кожного мѣсяця окром юлія и августа; 23×15. Ужгород. 1920—1936. [На початку гасло: «В свой хаті, своя правда і сила і воля!»].

7. Урядовый Вѣстник — Шк. Оддѣла цивильноѣ управы П. Р. — Шк. Реферату краевого уряду П. Р. Редакцією Шк. Реферату. Накладом Шк. Реф. краев. уряду. [Період. не зазначено]. 24×15,5. Ужгород. 1921-37.

* 8. Учительський Голос — Орган Учит. Т-ва П. Р. Вид. Учит. Т-во П. Р. за ред. відп. Александр Полянський. Вых. раз в місяць; 31×24 (1930). 32,5×16 (з 1934). Мукачево. 1930—1938. [Часопис педагогичний, культурно-освітній і становий. Вих. в розм. стор. 8 (1930) стор. 24 (з 1934)].

9. Magyar Iskola — A podkárpatárszkároszi általános Magyar tanulóegyesület hivatalos lapja. Szerkesztők: Joannovics Aurel és nagy Sándor. 24×15. Uzhorod. 1928—1931 [Вих. щомісяця 16 ст.].

10. Uj Korszak — Felelős: Czabán Samu. 41,5×29. Berehovo-Beregszász. 1934 — [двогвжево.]

Е. Молодь. Діточі часописи.

1. Береговський Пластун — Часоп. українських пласт. Ред. проф. Б. Заклинський — Остап Домбровський; 34×21. Берегово. 1923-25. [Вих. відбиваний на шапнрогр., писаний від руки. Розмір — 12-16 стор. У ч. 1 за 1925 р. ред. повідомляє про зміну назви на «Промінь», що фактично сталося в кінці 1924 р.].

2. Бичковський Пластун — Новин. пласт. воддѣлу; 34×21. В. Бичків. 1924. [Друковано на машинці і відбивано на цикльост.].

3. Ватра — Вид. Ю. Запаринюк: 27,5×20,5. Ужгород. 1932. [Літограф. Перше число за грудень 1932].

* 4. Вѣночок — для подкарпатських дѣточок. Вид. Шк. Оддѣл Цивил. Упр. (1920-23) — Вих. як прилога новинки «Наш Родный Край» (1924). Ред. Яр. Розвода — А. Маркуш. Вых.

двічі на мѣсяць — кожного мѣсяця. 22×15. Ужгород—[Тячево] 1920—1924. [На початку факт. ред. Др. І. Панкевич].

5. Гуцульський Ранок — Вид. і ред. ольдскаут у В. Бичкові. Період. пласт. листок. На правах рукопису; 21×17. В. Бичків. 1932.

* 6. Карпатська молодь — Вид. і ред. Мик. Вайда. Вих. 15 кожного місяця; 24×16; В. Копаня. 1936. [Вих. в розмірі 16 стр. Спец. пласт. кутик. п. н. «Скоб»].

* 7. Ластівка — 28×21,5. Порошково. 1920. [Рук. від. на шаппрогр. Вид. учнів Порошк. шк. під керівн. М. Підгіряйки].

8. Лучшая Доля — Орган карпаторус. аграрних академков. Изд. Центр. Союз аграр. академ. Отв. н гл. ред. — Э. М. Гойдич. Вых. пока ежемѣсячно; 35×25. Прага. 1925. [Вийшло одно число].

* 9. Молодая Русь — Журнал О-ва Карпаторус. Студ. «Возрожденіе». Изд. О. К. С. «Возрожденіе». Ред. н отв. ред. В. И. Лендвел; 27×20. Прага. 1930—1931. [На обгортці: «Періодическій журнал», але періодичність не зазначено. Обгортка має герб Карпат. України (П. Р.). Перше число вийшло у травні 1930].

10. Молодая Русь — Орган молодежи оус. нац.-автономной партін. Отв. ред. н изд.: инж. Иван Ив. Федькович. Выходит каждый четверг. 42×29. Ужгород. 1938. [Перше число з 21. VII. Припин. в жовтні. Напоям проти партії Ст. Фенцика].

* 11. Мочарн Вид. орган. «Пласт» при горож. і нар. школі. Ред. Колегія: Василь Бібень уч. III кл. гор. шк. — С. Ференчукова, учит. Нересниця 29×21. [Нересниця]. 1937-38. [Вих. друкований на машинці і відбиваний на цикльост., як місячник--потім двотижневик].

* 12. Наши Стремленія — Журналъ учениковъ рус. гимн. въ Мукач. — Альманахъ ученик. рус. гимн. — Ред. Ком-т подъ руков. проф. Ив. Ив. Готвальда; 22,5×15. Мукач. 1935

* 13. Наш Родный Край — Наш Рідний Край — Новника для молодежи П. Р. Отвѣч. выд. Е. Егрецький [1922]. Отвѣч. ред. А. Маркуш — Відп. ред. н выд. Александер Маркуш (1922-38). Вых. мѣсячно — Вых. мѣсячно окре́м юлія и августа; 23×15,5. Тячево. 1922-38. [Вих. в розм. 20 стор. з них 4 стор. оклад. При часоп. вих. «Бібліотека новники» Наш Рідний Край].

* 14. Пчѣлка — Илюстр. мѣсячник природози. для дѣтей шк. вѣку. Выд. Т-во «Просвѣта» под проводом Авг. Волошина и управою Павла Кукурузи. 24,5×17,5 (1925-27). 23×15,5 (з 1928). Ужгород. 1923—1934. [На печатку був додатком до «Подкарпат. Пчолярство». З р. 1924. самостійне видання, що вих. в розм. 16-32 ст. При часоп. вих. «Бібліотека новники» «Пчѣлка»].

15. Пластун — Skant — Csérkesz — Часоп. пласт. молод. П. Р. Отвѣч. ред. Йосиф Пешек, жупный звѣтодавець. Вид. при держ. реалн. гимн. Вых. раз в мѣсяць в руськой и мадырськой мовѣ. 31,5×24. Ужгород. 1923. — Ред. Ком-т. Вых. десять раз рочно в руськой, чеськой и мадырськой мовѣ — Ред. проф. Л. Бачинський, Др. Божетех Пешек, проф. Др. Фердинанд Сереній. Ужгород. 1924-25 — 1927-28. — Часоп. пласт. молод. [В тексті: Часоп. руських оддѣлов Союза Пласт. П. Р.]. Ред. и админ. — Юліян Ревай. Вых. концем кожного мѣсяця кромѣ юлія и августа, найменше восьм разов до рока; 23×15,5. Ужгород. 1928.

* 16. Пластун — Skant — Ред. ред. колегія. Одв. ред. Ю. Ревай — Семен Петоашко. 1928-29—1931.

* 17. Пластун — Часоп. пласт. молоді. Вид. Краевий звѣтодав. українських відд. Союз Пласт. П. Р. Відвѣч. ред. Андрій Ворон — Вид. і відвѣч. ред. Андрій Ворон. Вых. щомісяця, крім липня і серпня; 24×16. Севлюш. 1934—1935. [Якийсь час вих. на цнкльост.].

18. Пластовий Орган — місячник. Ужгород. 1932. [Вид. на цнкльост. пластуни-учні учит. семин. Вийшло кілька чисел].

19. По о м і н ь — див. «Береговський Пластун».

* 20. Поступ — орган поступ. молоді. Власн. і вид. Павло Добровський; Відв. ред. Іван Гооват. Вых. дня 15-го кожного місяця, крім липня і серпня; 23×15,5. Прага. 1931-33. [Перше число з годня 1931. Вых. в розм. 16 стор.].

* 21. Подкарпатській Студент — Вид. Союз Соц. Помочи Подкарп.-Руських Студ. ред. Александръ Фединецъ. Вых. раз в мѣсяць. 23,5×15,5; Прага. 1922—?

* 22. Працююча Молодь — Часоп. роб.-сел. молоді. Вид. Іван Моидок. Відвѣч. ред. Е. Кліма (з р. 1926) — Відвѣч. вид. і ред. Олександр Борканюк (р. 1930 і далі). Вых. кожного першого і третього тижня в місяці. 41,5×29. Ужгород. 1926—1936. [Гасло: «Хай живе союз робітників і селян» — «будучність належить нам». Адр. ред. Мукачево (1930 р. і ін.).

* 23. Пробоем — Часоп. підкарп. молоді. Власн. і вид. Микола Лелекач. Відпов. ред. Стефан Росоха (1933-34) — відпов. ред. власн. і вид. Стефан Росоха (1935-36) — Вид. Єлизавета Кузьмівна. Відпов. ред. Юрій Кенє, нач. ред. Др. Ст. Росоха (1937). Вых. кінцем кожного місяця, крім липня і серпня (1933-34) — Вых. кінцем кожного місяця (1936) — Вых. 1-го кожного місяця (1937—1938); 23,5×15,5. Прага. 1933—1939.

Н а р о д о в е щ ь — популярний додаток часоп. підкарпат. молоді «Пробоем». Прага. 1934. [Перше число появивлося у квітні 1934, присвячене II. зїзду народовецької молоді].

* 24. П р о с в ѣ т а — лист. кружка молодичи при мѣщан. читальнѣ в Береговѣ. Берегово. 1920 (літограф.).

25. Русская Молодежь Журналь для рус. уч. молод. Ежемѣсяч. газета. Ред. Іоанъ Кнзякъ. Отв. ред. Др. Гойдичъ. Пряшевъ. 1920—?

26. Русскій Скаутъ — Ежемѣсяч. журналъ рус. скаутовъ им. А. В. Духновича. Изд. отдѣлъ рус. скаутовъ им. А. В. Духновича. Отв. ред. Ст. Фодор, помоч. ред. Василій Петреуцкій, 23×15. Ужгородъ. 1935. [Вийшло 5 чис.].

27. Скоб Мѣсячник вѣддѣлу при Учит. семин. [ім. Лучкая]. Вид. Пласт при гр. кат. учит. семин. Ред. Галайда. 34×21. Ужгород. 1927. [Рукопис. відбив. на шапірографі. 1927 р. вийшло одно число з 15. X. стор. 8. Про дальше існування часоп. відом. немає].

28. Севлюшський Пластун — Вид. Севл. Пласт; 34×21. Севлюш. 1924-25. [Відбив. на цикльост. Р. 1924. вийшли чч. 1 і 2, в р. 1925. 3—4].

29. Табор — Однодневний пласт. табор за Ужем під Радваи. лісом. Відповід. ред.: Бр. Кругім. З нагоди свята патрона Пласту. Виходить коли хоче. [1932]. [Гумор. одноднівка].

30. Таборнт — Традиційний часоп. таборуючих. 34×21. Табор у Солочні. [1932]. [Вих. друк. на шапірографі за ред. А. Шерегія (Грім). «Таборитів» вих. кілька, всі переважно ред. А. Шерегієм. Вих. у Празі, а потім в Карп. Україні].

* 31. Тнса — неперіод. орган. Вид. Самоосвіт. гурток «Рідна Нива» при Держ. Торгов. Академі; 20,5×16,5. Мукачєво. 1927—1938(?). [Перші річн. писані від руки і відбив. на шапір. З р. 1930 літограф. з підзагол. «Науково-освіт. листок», як місячник. Через брак коштів цього року вид. припинил. Р. 1932-33 час. віднов.].

32. Український Пластун — Однодн. Тим, що таборують — ті, що не таборують. [ред. А. Шерегії]; 34×21. Табор у Солочні. 1932.

33. Український Пластун — Уряд. газета хустських пластунів. Ред.: Жирагої дирек. Вих. кожного другого дня — Вих. два рази в місяць. 29,5×21. Табор у Городилові — Хуст. 1932. [Вийшло шість чисел, починаючи з ч. 2 (як продовж. одноднів.?). З 10. X. вих. двічі на місяць, як часоп. хустських пласт. Всі числа писані від рвки і відбив. на шапірогр.].

34. Юный Другъ — Илюсто. журн. для юношества. Изд. О-во «Школьная Помощь». Ред. Ком-т под предс. Д-ра Александра А. Бескида. Отв. ред. С. С. Медвешій. Вых. 1-го числа каждого мѣсяца за исключ. іюля и августа; 31×23,5. Ужгород. 1929—1930. [Вых. в розм. 20—30 ст.].

35. Юношество — мѣсяч. журн. юношества Чсл. Черв. Кр. Изд. Дивизія Чсл. Черв. Ко. для П. Р. За ред. отв. Димитрій Пек (1930) — Серенчи (1931—1938). Вых. кромѣ мѣсяцей

юля и авг. каждый мѣсяць. 23×15,5. Мукачево. 1930—1938. [Ілюстрований. Розмір — 24 стор.].

36. Jó Barátom — Szerkesztésért és kiadásért felelős. Czabán Samu. 29×21. Berehevo—Bergszász. 1927—1929. — ?

Ж. Церковно-релігійні органи.

* 1. Благовѣстник — Духовна газета для Подкарп. Русинів. Изд. А. Волошин — Чин св. Вас. В.; Ред. А. Волошин. Отв. ред. Ем. Бокшай — О. Теофан Скиба. Вых. два раз в мѣсяцъ каждого 1-го и 15-го. — Мѣсячнк. 22,5×15. Ужгород. 1921—1938. [Мото: «Да вси едино будут». Вых. в розм. 24 ст.].

* 2. Вісті з Чернечої Гори — Росвигово к. Мукачева. 1934—1938. 30×21. [Орган чернців Росвіг. манаст. Вид. о. о. Василян. Період. не зазнач. Вих. відбив. на цнкліост.].

3. Да Прійдетъ Царствіе Твое! — Офиц. органъ О-ва Найсв. Сердца І. Хрнста, Сполка Всеспомагающей Богородицы и Бр. св. Розанца. Ред. о. Мирои Петрашовичъ — приходник (1930-31) — парох (з 1932). 23,5×15,5. Пряшев. 1928-38. [Період. незазнач. Вих. місячно в розмірі 16 ст. Р. 1936 помічено: «Годъ изд. 1 (III) » після чого р. вид. подавано подвійно. Напочатку друковано наполовину латинкою. Чим далі латинка займає все більше місця].

* 4. Душпастырь — Уряд. орг. Епархії Мукач. и Пряшев. (1924) — Уряд. и Духов. органъ Епархії Мукач. и Пряшев. (1929 і далі на окладинці). Отв. ред. о. Ал. Ильницькій, засѣд. и писмовод. конзисторін. Вых. ежемѣсячно. 29×21. [1923]. — 23,5×16. Ужгородъ — Пряшевѣ. [1928]; 1923—1938. [Оклад. Е. Бокшай. При часоп. вих. «Проповѣдн», за ред. А. Ильницького].

5. Миссійный Вѣстникъ — Missijnnyj Vistnik — Нар. орган Т-ва дѣла ширеня вѣры для вѣрников Подкарп. и Пряшев. Русн. Выд.: Т-во дѣла ширеня Вѣры для Русинів в Ческо-Слов. Респ. За дозволом еписк. ордни. в Ужгородѣ и Пряшевѣ. Гол. ред. о. А. Ильницькій. 20×13; Ужгородъ. 1931 — [Крім гол. ред. ще ред-ри: Ужгород — о. Др. А. Немет. Пряшев — о. М. Петрашевич. Період. незазнач. Двомісячнк?].

5а. Православный Карпаторусский Вѣстникъ — Період. изд. для дух. и вѣр. народа Правосл. Мукач.—Пряш. Епархії. Изд. по благосл. Его Преосв. Дамаскина еп. Мукач.—Пряш. Ред. ниок Алексѣй (Дехтерев), отв. ред. игум. Аверкій. 24×17. Ужгород. 1935-38.

6. Православная Карпатская Русь — Церк.-нар. органъ Правосл. движенія на Карп. Руси и Вост. Словенску. Ред.-изд. Протоерей Всеволод Коломацкій. Вых. два раза в мѣсяць; 47×31. с. Русское (1928-29); с. Владнімова — Ладнімиров (1930—); 1928—1930.

7. Православная Русь — Церк.-нар. орган правосл. движенія въ Зарубеж. Карпат. и Пряшев. Русн съ прилож. ежемѣсячнаго «Дѣтства во Христѣ» — «Дѣтство и юность во Христѣ»; Изд. Бр-во преп. Іова Почаевскаго, покровит. церк. кннгопечат. Отв. ред. Николай Ів. Бойко. Тех. ред. Архимандрит Се-рафим и Игум. Савва. Вых. два раза въ мѣсяць. 47,5×31. Влади-мирова. 1931—1939.

7а. Русскій Православный Вѣстник — ред. о. іеромонах Аверкій. 1921-22. [Ужгород? Відновл. 1935].

8. Русское Слово — урядная епархіальна газета; Пряшев. 1936. [Див. розд. III. А. ч. 39].

9. Церковная Правда — Изд. Карпаторус. Правосл. Церкви. Издатель Епарх. Упр. (консисторія). За ред. отв. свящ. Д. Бѣляковъ [Період. незазнач.]. 24×15,5. Мукачєво—Хуст. 1925—? (Вых. в розм. 16 ст.).

3. Гумористичні часописи,

* 1. Сова — Руська гумор. газета. Отв. ред. Миханл Шутка. Вых. коли хоче. 31,5×23. Ужгород. 1922-23. (Вых. в мовах: українській, чеській і мадярській).

2. Ку-Ку — [рус. гумор часоп. Вых. в Мукачєві — 1931—1933 рр. Ред. Иванчовъ].

3. Grimász — Szerkeszti: Kreisler Géza. 31,5×24. Užhorod-Ungvár. 1923—1926.

Різні часописи.

1. Верховна — [Хуст. 1934].

2. Zemský Věstník — Земскій Вѣстник для П. Р. Изд. Земск. Уряд для Подкарпаторус. Края. Отв. ред. Ольдрнх Шроньек. 29×21. Ужгород. 1928. — [Період. незазн. Вых. в двох мовах].

* 3. Наша Оборона — Часоп. воєн. нивалндов, вдов и сирот П. Р. Выд. Т-во воєн. нивал. «Надѣя». Ред. Ю. Танчаков-ский. Відпов. ред. Ст. Клочурак — Фридманський. Вых. 25-го кожного мѣсяця. Ужгород. 1920—1926.

* 4. Úřední Noviny — Урядова Газета — Zemského úřadu pro zemi Podkarpatorus. — Земск. Уряда для Подкарпатоскорус. Края. Выд. Земск. Уряд. Отв. ред. Др. Ольдих Шроньек — Др. Карель Горейш. Вых. по потребности. 31×23,5 Ужгород. 1919—1938. [Вых. в двох мовах]. [Додат. Příloha - «Прилога»].

4а. Літературні Вісті — присв. пропаг. і пошир. друк. слова і зближ. читача з добр. книж. Вид. і власт. вид. «Пчілка». Веде і за ред. відп. Павло Кукуруза. Вых. 4 р. на рік 17,5×12,5.

5. Чешско-Русскій Союз — «Česko-ruský Svaz» — Еженед. для народнаго, культурнаго и економ. единенія въ Кар-

пат. Русн. Изд. Изд-ий чешско-рус. ком-т. Отв. ред. Емилиан Сойка. Мукачево. 1921.

6. [Народное Здравие — Изд. Днивиз. Чехослов. Кр. Мукачево].

7. [Самоуправление — Ужгород. 1931-33].
Ужгород. 1937. [Вийшло одно число за м. жовтень].

8. Věstník — Svazu ČSL. odborových organis. státně zaměstnaneckých a organ. zaměstnanců podniků státem spravovaných na P. R., maj. a vyd. Svaz čsl. odb. org. st. zam. pod. st. sprav. na P. R. Odp. red. Jan Hrbek. Vych. jednou měsíčně, Užhorod. 1924—1927.

9. Kágráti Vadász — Szerkeszti és kiadia: Dr. Fencsik Jenő. 31×24. Berehovo (Beregszász). 1927—1928. [Ілюстр. дво-тижневик присвяч. ловедтву].

VI. Доба Чесько-Словацької федерації і Карпато-української державности 1938—1939.

1. Благовістник Пресв. Серця Христового. — Вид. о. о. Василиан. Ред. о. Севастіан Сабол. 24×16. Хуст. 1939. [Річник помічено XIX. Вийшло ч. 1—2 ст. 24+4 ст. обгортки].

2. Бюлетень Пресової Служби Карпатської України — [Вид. відділ Преси і Пропаг. при Президії владн К. У. в мовах українській, чеській та німецькій. Хуст. 1939].

3. Говерля — Місяч. культурн. Вид. й за ред. відпов. Іван Роман. Вих. з початком кожного місяця. 23×15,5. Хуст. 1939. [Вийшло одно число за січень місяць].

* 4. Карпатська Україна — Незалеж. селянський часоп. Вид. і ред. Редакційна Колегія. Відпов. ред. Юрій Гаркович. Вих. в середу і в неділю. 47×31. Хуст. 1939. [Мав «Сільськ-госп. сторінку» за ред. Землед. Коморн в Хусті].*)

* 5. Карпато-Українська Свобода — Týdeník pro kultur. a národohospod. sblížení Čechů, Slováků a Ukrajinců. Maj a vyd. K. Pštros. Řídí red. kruh. Odpov. red. A. Jšková. Zakladatel V. Zborovský. Vych. každý pátek. 38×27,5. Praha. 1939.

[Перше число появилос 6. січня 1939. Остание — 24. березня 1939. Всього вийшло 12 чисел. Додаток в українській мові п. н. «Карпато-Українська Свобода»].

* 6. Карпато-Українська Преса — (inform. tisková koresp.) Pražské vydání. Maj. a vyd.: Úřadovna vlády Podkarp. Rusi. Řídí M. Rusynko. Zodpovídá — E. Štefan. Vych. denně. 29,5×21. Praha. 1939.

7. Нація — Орган нац. думки. Власн. вид. і відпов. ред. Л. Семен Юськів. Ред. Колегія під провод. Д-ра С. Юськова.

*) За корд. вих. „Карпатская Русь“. — Офиц. орган Карпаторус. Союза въ Европѣ. Ред. Николай А. Горняк. Вых. пока временно. Лондонъ, 1938 [Вих. в рус., франц. і нім. мовах].

Часоп. вих. раз в тиждень. 48,5×31. Рахів. 1939. [Почав вих. з 12. II. 1939 р. з гаслом: «Слава Україні!»].

* 8. Нова Свобода — див. III. А.

[Додаток. «Наступ»].

9. Наступ — Орган Української Нац. Оборони. Вих. два рази в тиждень. 42×28. Ужгород. 1938. — Орган Націоналіст. думки. Ред. Колегія під провод. Степана Росохи; 42,5×30 (1938), 48×32; (1939). Хуст. 1938-1939. [Перше число, як додаток до «Н. Свободи». Вийшло 18 чисел: р. 1918 — 6 і р. 1939 — 12].

* 10. Нова Сцена — Місяч. театральн. мистец. Вид. і ред. Ред. Колегія. Відпов. ред. Орест Чернек; 30×21. Хуст. 1939. [Вих. за факт. ред. бр. Шерегіїв. Вийшло два числа. Разом в 20 стор. і 4 стор. окладинка, ілюстр.].

11. Православная Русь — див. розд. III. Ж.

* 12. Пробоєм — див. розд. III. Е.

13. Пряшевская Русь — Орган своб. рус. общ. мысли. Гл. ред. о. Феодор Райкович. Отв. ред. Василій Минярич; 47×31. Пряшев. 1938—1939. [Почав вих. у жовтні 1938. Період. незазнач. Тиждень? У м. травні (12. V) словацькою владою закритий].

14. Русская Правда — Общ. полит. ежеднев. газета. Изд. Изд-ий Ком-т. Ред. Алексій И. Илькович. Отв. ред. И. Чекан; 46×31,5. Ужгород. 1938. [Орган А. Бродія. Перше число вийшло 11. X. 1938. Останнє 30. X. Всього вийшло 15 чисел. Припинений з наказу влади].

15. Урядовый Вѣстникъ Правительства П. Р. — Урядовий Вістник Парлит. Підкарп. Руси — Урядовий Вістник Правительства Карпатської України (П. Р.) — Изд. Президіум Прав. П. Р. — Видає Президія Парлит. П. Р. Отв. ред. Федор Скраль (ч. 1) — В. Гренджа-Донський (з ч. 2 і далі). 30×21,5. Ужгород. (1938) — Хуст (1938—1939). 1938-39. [Перше число вийшло 20. X. 1938. у двох мовах — рос. (на першому місці) і українській. Разом 8+8. Друге число вийшло у Хусті 15. XI. З ч. 3 вих. в одній українській мові. З ч. 4 від 21. I. 1939 приймає назву: «Урядовий Вістник Правит. Карпат. України»].

16. Přehledy z Karpatské Ukrajiny — Český nezávislý polit. týdeník. Vyd. a odpov. red. Zdeněk Kolařík. 51×24. Chuef. 1939.

[Перше число вийшло 6 лютого 1939 р. Останнє — 8. березня. Вийшло п'ять чисел. Гол. співроб. був Др. Мілош Дрбал — адвокат в Хусті і посол до Союму Карпатської України].

Зіркою (*) означено часописи, що є в збірках Українського Історичного Кабінету.

*) У Празі в 1. I. 1939. Вих. Збірник законів і розпоряджень Чесько-Словацьк. Республіки. („Zb. zák. a nař. Česko-Slov. státu“) у трьох мовах: чеській, словацькій і українській. Вийшло 22 чисел.

V komisi nakladatelství J. Tužčenka,
Набувати можна у видавництві Ю. Тищенко,
Praha II., Žitná 13.

Tisk Emil Wichner, Praha-Břevnov 201.